

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION. S. P. GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ST. — NO. 1272.

Entered as second-class matter December 6, 1927, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO III. 28. JANUARJA, (JANUARY 28,) 1932

Published weekly at
3030 W. 26th St.

LETO—VOL. XXVII.

SLEPA SEKTAŠKA POLITIKA V VOLILNI KAMPANJI 1932

NOVE STRANKE S SVOJIMI MOJZESI NASTAJAJO KAKOR GOBE PO DEŽU

Socialistična struja edina, ki pride v predsedniški kampanji kot delavska stranka resno v upoštev

Vse polno Mojzesov se je pojavilo, ki zatrjujejo ljudstvu, da vedo za pot v obljubljeno deželo. Dokler so misili zato z milijoni ameriških delavcev, da ni nikomur sile, da se bo delo vedno lahko dobitlo in da je prosperiteta "here to stay", so pridno agitirali za demokratske ali republikanske "odrešenike". Eni, katerim se tega ne more očitati, pa so životali v pozabljenosti.

Zdaj je kajpada drugače. Dela se več ne dobi, kdor pa ga ima, mora garati trdo skoro zastonj. Bossi so aragoniti, groze venomer in razmetavajo žalivke. Ni prijetno biti delavec—zaposljen ali nezaposlen—v teh časih.

Socialisti smo na tako krizo opozorili ne šele predlanskem. Od začetka našega gibanja smo ljudstvu predčevali, da so gospodarske krize svojstvo kaptitalističnega sistema. Bile so prej, imamo jo zdaj in vsaka je hujša od prejnjene.

Ako bi znalo ljudstvo misliti, bi se poglobilo v socialistična tolmačenja gospodarskega razvoja v sedanji uredbi in se ob enem ORGANIZALO, da se bi zavarovalo proti mizeriji, v kakršno je pahnjeno danes. Toda vsakdo je imel delo ter "primerno" plačo, da se jim je zdelo važnejše glasovati za dva in pol procentno pivo kakor pa za svoje ŽIVLJENSKE interese!

Zdaj hočejo milijoni bednih NAGLO pomoč, ki pa v danih okoliščinah nikdar ne pride. Socialisti ne obljubujejo ČUDENJE. Socialisti se ne razglasajo za Mojzes, ki bi udarili po skali, ali storili kako drugo copernijo, da se bi začela cediti med in mleko ter padati sladka mana. Socialisti uče, da delavstvo ni in ne bo doseglo nesar brez jake, KONSTRUKTIVNE organizacije.

To pa milijonom ne ugaja. Všeč pa jim npr. Rev. Cox, ki zna imenitno zabavljati čez Mellona in druge kaptitaliste, ki zahteva pet milijard v pomoč brezposelnih, ki prireja romantične pohode in zborovanja, položi venec na grob neznanega vojaka, se ovije v ameriško zastavo in ob enem zatrjuje vladi—in s tem kaptitalizmu—svojo lojalnost! Ušesa bednih niso v stanju razumeti, da so bili taki preroki tudi v prejšnjih križah in da je imel v krizi leta 1894 "general" Coxey, ki je prvi vodil armado brezposelnih v Washington, ti-

V tej številki
NA 4. STRANI
Jonteov članek
o Jugoslaviji

Članek
A. P. KRASNE
se nadaljuje

na 6. strani.

DVOJNA MERA NE BO RESILA PROBLEMA

Že dolgo let hi imelo ameriško ljudstvo prilike čitati toliko o Hawajih kakor poslednje tedne. Kongres, časniki in državniki se ukvarjajo z njimi. Hawajski otoki (na severnem Pacifiku) so od leta 1898 teritorialna posest Zed. držav. Prebivalcev imajo nad 300,000. Tvorijo ga domaćini malajskega pokolenja, dalje Japonci, Kitajci, Portugalcji in Američani. Slednji so tam največ kot vladni uradniki, člani vojne mornarice, bossi, ravnatelji in slični činovniki. Klima je tropična. Nedavno je bilo pet domaćinov obtoženih posilstva 20-letne Američanke Mrs. Thalije Massie, ki je žena častnika ameriške vojne mornarice. Sodišče je obtožence "zaradi pomanjkanja dokazov o njihovi krividi" oprostilo. Mož onečaščen žene ter njena mati Granville Fortescue sta s pomočjo dveh ameriških mornarjev enega obtoženca pozneje ugrabilo, ga potisnila v svoj avto in umorila. Med domaćini je vsled tega vzplamtel silen srd nad Američani. Tako se je to začelo. Mnogi ameriški kongresniki in drugi politiki zahtevajo, da se Massie ter Mrs. Fortescue opriči. Domaćini so z demonstracijami izrazili, da hočejo zanj najstrožjo kazeno. Ameriška premoč bo odločila njima v prilog. Honolulu, kjer sta se oba zločina izvrila, je v "moralnem oziru", kakor pravi governer Judd, precej "liberalno" mestno in za ženske brez spremstva zvečer ni varno zunanj. Vsled tega grože Američani Hawajskim otokom z nekakšno civilno diktaturo, ki pa bi bila za varnost žensk pred posiljevalci prav tako potrebna recimo v Clevelandu. Zločin posilstva bi moral Američani javnost soditi enako, pa naj ga izvrše Hawajci ali pa pokvarjeni v Clevelandu ali Chicagu. Američki mornarji se na Hawajih ne obnašajo napram domaćinkam prav nič dostojno, zato dvojna mera ne more rešiti takega problema. Na sliki je scena pred policijskim stanom v Honolu takoj ko se je izvedelo o umoru, ki sta ga izvršila omenjena Američana.

"MOČA ALI SUŠA" ZA DELAVSTVO NI KRUŠNI PROBLEM

Varanje s prohibicijo zopet v teku.—Smith priznava resnico, o kateri je l. 1928 molčal.

Matthew Voll, podpredsednik A. F. of L., hoče, da kongres legalizira 2.75 pivo, aka pa ne, je zagrozil, da bo delavstvo zahtevalo odpravo prohibicije. Mr. Voll ima sloves kot intelektualni vodja Ameriške delavske federacije. Glavno, kar v teh časih določno zahteva, je 2.75 procentno pivo.

Al Smith, demokratski predsedniški kandidat l. 1928, je v svojem govoru 22. jan. dejal, da ni niti najmanjše možnosti za odpravo 18. amendentata. Odpovedan bo le, če se zanj izreče velika večina držav. Ako jih ostane 13 za prohibicijo in vse druge proti, bo amendment i v naprej veljaven, ker večina ne bi bila zadostna. To smo vedeli tudi leta 1928, toda Smith je bil takrat predsedniški kandidat, pa je volilice varala s prohibicijo.

Počasni senata je nedavno pri nekem glasovanju izjavila, da je za nadaljevanje te hipokritiske postave v sedanji obliki. Če hoče ljudstvo spremembo, mora glasovati proti politikom obeh-strank, ker ga oboji varajo z gonjo o moči in suši, ob enem pa kolektajo graft.

Padec zunanja trgovine

Ameriška zunanja trgovina je v prošlem letu v primeri z isto dobo leta 1930 nazadovala več kot dve milijardi dollarjev.

TUDI LEGIJA ŽE VE, DA JE VELIKA BREZPOSELNOST IN RESNA KRIZA V DEŽELI

Ameriška Legija se je za spremembo postavila na socialno stališče in zahteva 6-urni delavnik pet dni v tednu in takojšnjo zapošlitev 1,000,000 brezposelnih, ki bodo s svojimi milijoni zasluka pripomogli nadaljnemu milijonu do služb. V svrhu takojšnje zapošlitve priporoča legija lastnikom hiš, da naj nemudoma začno s popravili. Dalje je Legija proti potratnemu trošenju zvezne vlade in zahteva, da svoje gošparstvo ekonomizira. Isto zahteva tudi Američka trgovska komora ter ves kapitalistični tisk. Vlada naj namreč ukine vse biroje, ki so bili ustanovljeni, da bi koristili ljudstvu, in naj ohrani le one, ki so "koristni trgovini in industriji", z drugimi besedami, privatnim interesom.

Soc. kandidatje v West- moreland County

Socialistična stranka v okraju Westmoreland, Pa., je nominirala popolno listo kandidatov,

med njimi Antonom Zornikom

za poslanca v pennsylva-

nški zakonodajno, njego-

vega sina pa za kongresnika.

Anton Zornik je nominiran

tudi za delegata na konvencijo

soc. stranke, ki bo v Milwau-

keju.

Uncle Sam je imel srečo

V tožbah proti raznim od-

delkom federalne vlade so za-

htevali v prošlem letu razni to-

žitelji od "strica Sama" nad-

eno milijardo dolarjev odškod-

nine, dobili pa so le blizu šest

milijonov.

Padec zunanja trgovine

Ameriška zunanja trgovina je v prošlem letu v primeri z isto dobo leta 1930 nazadovala več kot dve milijardi dollarjev.

Urad soc. stranke sporoča,

da je bilo prošle dneve usta-

novljenih v raznih krajih de-

vet novih lokalov.

Devet novih lokalov

Urad soc. stranke sporoča,

da je bilo prošle dneve usta-

novljenih v raznih krajih de-

vet novih lokalov.

SOV. UNIJA IMA NAČRT ZA ZBOLJŠANJE ŽIV- LJENSKIH RAZMER

Sovjetska vlada je z vidika, da bo sedanji petletni načrt dočela uspešen, izdelala nov nadaljevalni načrt, katerega termin bo istotako pet let. Dolgač predvsem povečanje gradnje stanovanjskih hiš, sanitarnih naprav, živilske produkcije, obrata oblačilne industrije itd., da bo s tem dvignjen življenski standard ruskega delavca.

Socialistična lista v Illinoisu

Na konferenci illinoiskih socialistov, ki se je vršila 24. jan., je bil nominiran za governerške kandidate Roy Burt, za državnega tajnika Adolph Dreifuss; za javnega preglednika A. A. Anderson, za generalnega pravdnika Kellam Foster, za superintendenta naučnih ustavov Meyer Halushka, za zveznega senatorja Chas. Pogorelec in za kongresnika at large Owen Geer ter George Koop.

Konferenca je bila dobro posvečena in razprave posebno na popoldanski seji so bile stvarne. Sploh je bila ta konferenca ena najbolj živahnih, kar so jih imeli socialisti v tej državi po vojni.

Preganjanje oponozije na Poljskem

Diktator Pilsudski skuša z drastičnimi metodami zafreti oponozijo, kar pa se mu ne posreči, četudi je spravil že mnogo voditeljev nasprotnih strank v ječo. Obtožence obsojajo njegovi sodniki na podlagi zakonov o velezidzaji, ki so bili v veljavni pod carizmom. Dne 13. jan. je bilo obsojenih več oponozicionalnih poslancev na dajši zaporne kazni, mnoge proaktivne pa drže v zapori mesecev in celo leta brez obravnavne.

Revolucija španske republike nima gladkega tira. Od časa do časa se pojavljajo izgredje in večkrat tudi stavke, npr. v Barceloni, ki jih vodijo eks-tremne struje. Ponekod prijedajo izgredje pristaši katoliške cerkve, ki so monarhisti, v Madridu in mnogih drugih mestih pa so še vedno pogosto dogajajo izgredje proti klerikalizmu, katerega hoče republika oslabiti z razpustom jezuitskega reda in s konfisciranjem njegove lastnine. Jezuitski red je bil ustanovljen v Španiji pred 400 leti. Njegov originator je Ignacij Lojolski.

Papež je z ozirom na ta čin španske republike dejal, da mu krvavi srce ob tugi, ko se prega jezuite, te zveste vitez Boga in cerkev.

Jezuiti v Španiji lastujejo ne samo ogromno zemlje, nego tudi industrije, toda so se proti takim slučajem zavarovali že pod monarhijo s tem, da so imovino prepisali večinoma na ime kompanij ali pa na zaupne privatne osebe. Država jim bo torej za zdaj mogla vzeti le tisto, kar je direktno uknjiženo kot njihova lastnina.

Trgovska in osebna pisma

Poštni departement domneva,

da je izmed pisem, ki jih do-

biva za dostavljanje, 75 odstot-

kov privavnih.

Zelo izredna zimska slika

Ne decembra, niti ne prve tri tedne januarja ni bilo v Illinoisu, Indiani, Ohio in drugod v tem pasu še nikake zime. Voda ni že nobenkrat zamrznila in otroci ter odrasli so ob običajni zimski sport. Farme jem to vreme sicer ni posebno ljubo, bolj pa so ga vsele ubožne družine v mestih. Na sliki je farmar v Gahannu, O., ki je po roku, "kar danes lahko storiti, ne odlašaj ha jutri", izoral 13 akrov zemlje, da mu jo pomladni ne bo treba.

Glasovi iz našega Gibanja

Soba št. 1 v Slov. nar. domu

Cleveland, O. — Soba št. 1 v starem poslopju Slovenskega narodnega doma na St. Clair ave. v Clevelandu je žarišče aktivnosti. Izmed vseh sob v tej veliki zgradbi je ta najbolj zaposljena. V najemu jo ima že nad 12 let klub št. 27 JSZ.

Tu ima svoje seje klub, njegov pevski zbor "Zarja" ima v nji vaje najmanj enkrat na teden, tu zboruja klubova ženski in mladinski odsek, tu se vrše sestanki raznih odborov, katerih aktivnosti segajo ne le v slovenko naselbino, nego po vsem mestu, tu je klubova čitalnica in knjižnica in naše družabno shajališče.

Tu se postreže ljudem z informacijami, v kolikor jem mogoče ustredi, tu se sklepa o agitacijski za naše liste, delajo načrti za priredbe, tu so se vratile že neštete diskuzije in mnogo predavanj.

Knjigarna je z novo dohovo slovenskih in angleških knjig zelo izpopolnjena in čitalnica dobiva mnogo listov, ki se jih posetniki pridno poslužujejo. Posebno samci imajo tu prijetno družabno shajališče kjer se pogovarjajo o tem in onem, ali pa čitajo. Mnogi, ki pridejo v Cleveland na obisk, se oglašajo v tej sobi in pokramljajo s sodrugi.

Na stenah vidite portrete Karla Marx, Abrahama Lincoln, Eugena V. Debsa, Etibina Kristana, Jožeta Zavertnika in tudi več drugih lepih slik.

Delo in sklepanje o delu, ki se vrši v tej sobi, je neprecenljive vrednosti za naselbino in one, ki se udejstvujejo v njej.

V tej sobi sta ležala na mrtvaškem odru tudi sodruga H. Myron in Fr. Jerina.

Iz sobe št. 1 prihaja ne le mnogo agitacijskega nego tudi veliko kulturnega dela. Dolgoletne aktivnosti "Zarje" so en dokaz, in delo kluba na dramskem polju drugi. Tudi širjenja literature in delavskega časopisa naš klub ne zanemarja.

V nedeljo 31. januarja ob 2:30 popoldne vprizori klub. št. 27 v Slov. nar. domu slovito Gorkijev delo "Na dnu"—socialna drama v 4. dejanjih. Prvič—tudi pod avspicijo našega kluba—je bila vprizorjena v Clevelandu leta 1926 ob veliki udeležbi z dobrim uspehom.

Nad dvajset oseb nastopa v tej drami, ki se v realnem življenju vrši neprestano povsed, kjer so na eni strani bogataši in na drugi množice proletarjev, izmed katerih so mnogi globoko "na dnu". V tej Gorkijevi drami boste videli različne tipe obrtnikov, nekdanjih profesionalcev, artista, propaganda, plemiča, filozofskega romarja Luko in druge, tudi takozvane "lumpen-proletarce", katere so nametali skup valovi življenja in socialnih razmer.

Drama "Na dnu" je globoko zamišljena. Vsak stavek ima določen pomen in vsak karakter predstavlja na svoj način senco razmer, krivice, pogreza in pokvarjenosti.

Ako imate Ameriški družinski koledar iz leta 1921, vam

zelo priporočam, da igro prečitate, ker boste imeli potem toliko več užitka na predstavi.

Videli boste prizore, v katerih umetnik Gorkij predstavi vse silno trpljenje žene z dna, ki jo v življenju pretepojajo, ki jo spremlja glad in postane jetična od vsega hudega. Edino, kar dobi lepega, je tolažba, tolažba starega potnika, ki je bogove odkod in ji na vprašanje pripoveduje, kako bo tamonokraj groba—lepo sprejeta in ji bodo dali mir in pokoj. Laže sicer stari roman, a smilje se mu ljudje na dnu in jim laže njim v korist in tolažbo.

Propadli baron in zapit akter, mladi Vaska Pepel, klijecavničar Klešč, čevljar Alijosa, posestnik nočnega azila in njegova žena Vasilisa, dekle Nastja in drugi ter poleg teh še bosjaki brez imen in brez besed—vse to se bo vrstilo pred vašimi očmi v panorami te drame.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Joseph Jauch.

Z agitacije v Ohiu in Pennsylvaniji

Poroča ANTON VIČIČ.

V Clevelandu sem bil okrog tri mesece, a ne smatrati, da sem svoje delo v tej veliki naselbini že dokončal, zato se ob prilikih še povrnem. Polje je veliko.

Dne 2. jan. sem se poslovil ob družine Leo Poljsak, kjer je bil moj dom skozi ves ta čas. Bil sem pri nji dobro postrežen in šli so mi na roko v vsakem oziru.

Nedavno sem se mudil na agitaciji v Girardu, O., in okoli, kakor sem deloma že poročal. Bil sem tu prvič. Sprejel me je s. J. Kosin ter odvel k s. Dobrovoljcu, kjer so mi določili stan. Videl sem, da sem prisel med zavedne, dobre in gostoljubne ljudi. Pri Dobrovoljcu sem se seznanil z več sodrugi in tudi nekaterimi svojimi bližnjimi rojaki. Potem je bil obširen. Izmenjaval smo mnenja o tem in onem in soglašali, da le skupnost, močna organizacija, nas privede k uspehom.

Ako imate Ameriški družinski koledar iz leta 1921, vam

zelo priporočam, da igro prečitate, ker boste imeli potem toliko več užitka na predstavi.

Videli boste prizore, v katerih umetnik Gorkij predstavi vse silno trpljenje žene z dna, ki jo v življenju pretepojajo, ki jo spremlja glad in postane jetična od vsega hudega. Edino, kar dobi lepega, je tolažba, tolažba starega potnika, ki je bogove odkod in ji na vprašanje pripoveduje, kako bo tamonokraj groba—lepo sprejeta in ji bodo dali mir in pokoj. Laže sicer stari roman, a smilje se mu ljudje na dnu in jim laže njim v korist in tolažbo.

Propadli baron in zapit akter, mladi Vaska Pepel, klijecavničar Klešč, čevljar Alijosa, posestnik nočnega azila in njegova žena Vasilisa, dekle Nastja in drugi ter poleg teh še bosjaki brez imen in brez besed—vse to se bo vrstilo pred vašimi očmi v panorami te drame.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Joseph Jauch.

Z agitacije v Ohiu in Pennsylvaniji

Poroča ANTON VIČIČ.

V Clevelandu sem bil okrog tri mesece, a ne smatrati, da sem svoje delo v tej veliki naselbini že dokončal, zato se ob prilikih še povrnem. Polje je veliko.

Dne 2. jan. sem se poslovil ob družine Leo Poljsak, kjer je bil moj dom skozi ves ta čas. Bil sem pri nji dobro postrežen in šli so mi na roko v vsakem oziru.

Nedavno sem se mudil na agitaciji v Girardu, O., in okoli, kakor sem deloma že poročal. Bil sem tu prvič. Sprejel me je s. J. Kosin ter odvel k s. Dobrovoljcu, kjer so mi določili stan. Videl sem, da sem prisel med zavedne, dobre in gostoljubne ljudi. Pri Dobrovoljcu sem se seznanil z več sodrugi in tudi nekaterimi svojimi bližnjimi rojaki. Potem je bil obširen. Izmenjaval smo mnenja o tem in onem in soglašali, da le skupnost, močna organizacija, nas privede k uspehom.

Ako imate Ameriški družinski koledar iz leta 1921, vam

zelo priporočam, da igro prečitate, ker boste imeli potem toliko več užitka na predstavi.

Videli boste prizore, v katerih umetnik Gorkij predstavi vse silno trpljenje žene z dna, ki jo v življenju pretepojajo, ki jo spremlja glad in postane jetična od vsega hudega. Edino, kar dobi lepega, je tolažba, tolažba starega potnika, ki je bogove odkod in ji na vprašanje pripoveduje, kako bo tamonokraj groba—lepo sprejeta in ji bodo dali mir in pokoj. Laže sicer stari roman, a smilje se mu ljudje na dnu in jim laže njim v korist in tolažbo.

Propadli baron in zapit akter, mladi Vaska Pepel, klijecavničar Klešč, čevljar Alijosa, posestnik nočnega azila in njegova žena Vasilisa, dekle Nastja in drugi ter poleg teh še bosjaki brez imen in brez besed—vse to se bo vrstilo pred vašimi očmi v panorami te drame.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

Klub št. 27 se je potrudil, da boste imeli priliko, videti klasično dramo, portret iz življenja v nižinah, na občinstvo pa se zanaša, da ga bo nagradilo z veliko udeležbo. Ljubitelji naše dramatike v sosednih naselbinah so istotako vabljeni, da pridejo v nedeljo 31. jan. v Slov. nar. dom. Prilike, videti take predstave, so redke.

Vloge imajo Mary Debevec, Frank Kovačič, August Komar, A. Eppich, Fr. Mak in drugi, katerih imena vam bodo razvidna na tiskanem sporedru. Vsi so se poglobili v svoje vloge, da jih podajo kolikor najbolj mogoče dovršeno. Eni so že naši stari igralci, drugi nove moći—vsi pa pridejo na oder z odločnostjo, da vam čimlepše predstavijo to Gorkijevu svetovno znano dramsko delo.

Režijo ima s. Josip Skuk, ki je svoj čas imel ta posel pri "Cankarju". Vstopnice so samo 50c in so veljavne tudi zvečer na plesni zabavi.

KITAJSKA STRAN Slike

spremeni bledo, ako se mu bo zdelo potrebno.

Po končanem dnevnem redu je predaval s. Joško Owen o Rusiji. Za predmet si je vzel petletni načrt za zgradbo velike industrije v sovjetski Uniji. Govoril je nad eno uro. Njegovim izvajanjem so navzoči pazno sledili.

V četrtek 28. jan. sodeluje naš klub pri sklicanju shoda v dvorani SNPJ., na katerem bo govoril James H. Maurer. V sredo 10. feb. bo v isti dvorani shod, na katerem bo pojasnilo položaju premogarjev v Kentuckyju. V nedeljo 7. feb. vprizori klubov dramski odsek v dvorani ČSPS komedijo "Trije vaški svetniki".

Z vzhodnega Ohio

Bridgeport, O. — Dne 16. jan. so v enih rovih sp

MAŠKARADNA
VESELICA

"SLOGE"

ST. 16 S. N. P. J.

V SOBOTO VEČER 30. JAN. 1932

V SOUTH SIDE TURN DVORANI

MILWAUKEE, WISCONSIN

Igra J. Zajnerjev orkester.

\$100.00 v gotovini za
nagrada maskam

Vstopnina 40c za osebo.

Pohod brezposelnih pod
vodstvom Fathra Coxa

v Washington

White Valley, Pa. — Bolj ko se depresija ovija ameriškega ljudstva, bolj se oglašajo razni Mojzesi, ki ga hočejo rešiti, seveda vsak po svojem receptu.

V Pittsburghu služuje katoliški duhoven Father Cox, kakor ga v obči imenujejo. Po zapadni Penn je zelo znani vsled svojih kritikujočih nastopov in dobrodelnosti. Odločil se je tudi za pohod brezposelnih v zvezno glavno mesto. Zbral je precejšnjo "armado", kateri sem se pridružil tudi jaz, prvi ker sem brez posla, in drugič, da opazujem to manifesterje pod vodstvom duhovnika.

Zgodaj dne 5. januarja se je jela viti dolga vrsta avtomobilov in trukov po William Penn Highway, za njimi pa so koraliki pešci z zastavami, kar je pokazalo, da je bil pohod slabo aranžiran, kajti pešci bi morali iti naprej več dni prej.

Ker ta pehotga ni zmagovala poti preko pennsylvanskih hribov, se je kmalu vrnila. Mnogi so skušali doseči cilj s pomočjo "ukradene" vožnje v tovornih vlakih, toda želesnički čuvaji so bili budni ter vse také aretirali.

Dne 6. jan. je naša armada despola v Harrisburg, glavno mesto Pennsylvanije. Množico je nagovoril Pinchot. Naslednji večer smo prišli v Washington. Na poti nas je večkrat namakal dež. Mnogo jih je obolen.

V Washingtonu so nam dali za prenočišče na razpolago vojašnico, vojaki pa so nam naslednjeno jutro servirali zajutrek in obed. Po zajutreku je vsa množica, brojča okrog 12,000 oseb, odkorakala pred kapitol, kjer se je zbral tudi mnogo radovednežev, skupno okrog 20,000, kakor so poročali listi. Washington še ni videl tolikšne mase brezposelnih.

Casniških fotografov je bilo vse polno, istotko onih, ki so nas filmirali, da ni bilo tega slikanja ne konca ne kraja. Sli-

ke kupujejo razni listi in kažejo jih v kino-glediščih, tako, da so še denar napravili na račun brezposelnih.

Po obedu smo se odpeljali na pokopalische znatenitih ameriških osebnosti, kjer je grob neznanega vojaka. Na ta grob je položil Father Cox venec in tako je bil s temi ceremonijami pohod brezposelnih dan patriotični pečat. Tudi na pokopalische so množico filmirali z vseh strani. V svojem govoru je Cox dejal, da je naša naloga dobiti v Washington vlado, ki bo iz ljudstva za ljudstvo. Demonstracija je bila s tem zaključena in armada se je začela vračati.

Rev. Cox je s svojimi pomočniki privedil resolucijo z zahtovo, da naj Kongres določi pet milijard dolarjev za javna dela in v pomoč tistim brezposelnim, ki so za preživljjanje odvisni od dobrodelnosti. Izročena je bila senatorju Davisu. Resolucija sama je lepo sestavljena in se glasi radikalno, toda ni nevarna. Tudi komunisti, ki so si nadeli ime "Rank and File Committee" in Father Cox's March, so izdali svoj proglašenje.

Zahtevo za izdanje pet milijard je v dobro preudarjenem načrtu predložil že davno socialistični voditelj Norman Thomas. Kmalu je za njim to stvar osvojil W. R. Hearst, in zdaj Father Cox.

Cox se načelno od starogradistov, ki vladajo Ameriko, nič ne razlikuje, je pa svoje vrste značaj, kakršni so med katoliškimi duhovnikimi redki. V Pittsburghu podpira brezposelne že par let. V javnosti je prišel vsled podpiranja stavke šoferjev, ki vozijo avtokiksije. Vzpodbužil jih je na vztrajnost. Bila je izgubljena in nato je voznike podpiral zaenzo z drugimi brezposelnimi. Na radio govoru vsak dan. Veliko kritizira in njegovi govorji se glase tako radikalno, da bi mu bila pravica govor na radio takoj odvzetra, če bi bil socialist, kakor je bila odvzetra nekemu protestantskemu duhovniku v Buffalu, N. Y. Toda dotični je socialist in je propagiral so-

cialistične metode za izhod iz depresije.

Cox med svojimi katoliškimi duhovnimi brati ni priljubljen, zelo popularen pa je med mimo, katero je s svojimi govorji popolnoma hipnotiziral. V Washingtonu to dobro vedo, zato so mu šli pri tem pohodu precej na roko.

Ko človek vse to nepristransko opazuje, mu pride nehote na misel, da je ameriški kapitalizem našel v Coxu človeka, ki mu lahko še prav pride.

Joe Britz.

Metropol se pripravlja za poset drame "Na dnu"

Slovenska gledališka publika spet napeto pričakuje nedeljo 31. januarja, ko bo prisostovala vprizarivti kolosalne socialne drame "NA DNU". Zaveda se, da je to igra, ki človeku da misli, igra, ki daje izraza rafiniram in grobim čustvom človeka, nekoč cvet in upanje naroda, sedaj NA DNU! Videi hoče nižine, v katere pada človek skozi razmere, navade, sebičnosti, nevredne ljubezni itd. Da, videi hoče človeka, brezmočnega, zgubljenega človeka v vsej svoji razslosti, propalosti — V NIŽINAH ČLOVEŠKE DRUŽBE, tam kjer zgubljava ime, tam kjer je le še senca nekdajnega plemenitega človeka.

Kdor zna ceniti bisere drame in nauk za življence lahko spozna globlji Gorkijev pomen treh žensk, vse zaljubljene, ali vsaka na svoj način. Dotaknil se bom same problema: Katera ženska ljubi bolj globoko, čuti in doživi največ? Ona, ki ljubi samo z razumom, rekli bi z glavo; ona, ki ljubi s srcem, ali ona, ki ljubi in živi samo svojim strastem? Odgovor na to dobite pri Vasilici, Nataši in Nastji. To je vredno, da posetite igro. Ženske poročajo, da bodo one najbolj zastopane v avdijencu!

Filozofijo Luke in Satina ne

POVODNJI SPREMINJAJO POKRAJINE

Ko se je v zadnji povodnji to zimo ujal jez naračajoče reke Tallahatchie, ki se izteka v Mississippi, je ogromni tok vode poplavil 40,000 akrov rodotvitne zemlje ter jo razoral. Nastali so tudi slapovi, kakor vidite na tej sliki. Farmarji imajo ogromno škodo. Povodnji so divjale v raznih krajih ob reki Mississippi in več jezov je podprtih. V Mississippiju je voda poplavila nad 800,000 akrov zemlje. Tisoče ljudi je bilo pregnanih.

cialistične metode za izhod iz depresije.

bom razlagal, ali za vsakega

to kar deli z drugimi, ravnoteko tudi ono o čemur se lahko pomeni kasneje z drugim, ki je to videl in slišal. Nedeljo 31. januarja popoldne in zvezcer rezervirajte za obisk predstave "NA DNU" in zabave istega večera v spodnji dvorani.

DELAVSKI ODER, odsek klubu št. 27 JSZ.

Zadnji poziv!

Chicago, III. — To je zadnji vabilo onim, ki ljubijo dobre maškaradne zabače, ker maškaradna veselica ženskega društva "Nada" štev. 102 SNP. bo že prihodnjo soboto zvezcer v dvorani SNP. Ako še nimate vstopnice, kupite si jo sedaj, ko so še po 35c. Pri blagajni v soboto 30. januarja bo ste morali plačati 50c.

Ta maškaradna veselica je tudi edina v tej sezoni. Za maske so pripravljena krasna darila v vrednosti \$300, torej se ni nikomur batiti, kdo bo prisel "malo drugače napravljen", da ne bo dobil kake nagrade ali darila.

Udeleženci bodo dobro posreženi, in ravno tako tudi plešalci, katerim Johny Kochevar s svojimi tovariši ne bo dopustil, da bi se dolgočasili v

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrši vsak prvi petek v mesecu ob 7:30 večer. Ženskega odseka prvi torek

septembra in novembra, drugač pa skupaj s klubom v avgustu, oktobru in decembru. Ure iste. Mladinski angleški odsek vsak petek izven prvega ob 8. zvezcer, vas v klubovih prostorih v S. N. D. Sodruži in sodružnice, agitirajte in pridobivajte novih članov v članici klubu ter novih naročnikov našemu glasilu Proletarcu. V organizaciji in izobražbi je naša moč.

Anton Zornik

HERMINIE, PA.
Trgovina z medjanim blagom.
Podi in pralni stroji nača posebnost.
Tel. Herminie 2221.

UDELEŽITE SE

MAŠKARADNE VESELICE

ženskega društva

NADA

štev. 102 S. N. P. J.

V soboto večer

30. JANUARJA

V DVORANI S. N. P. J.

2657 SO. LAWNDALE AVE.

Vstopnice v predprodaji 35c, pri blagajni 50c.

IGRA JOHN KOCHEVARJEV ORKESTER

Vsega v izobilju. — Krašna darila za maske.

zgornji dvorani; v spodnji se običajno prvomajsko priredite pa kreplati.

Udeležite se te priredbe, ne bo vam žal, kot vam še ni bilo nikdar, kadar ste se udeležili "Nadin" zabav. "Nada" ima še vedno ono prvenstvo, da zna "skomandirati" dobre plesne veselice za vse, 'stare' ali 'mlade' (sicer pa starih itak ni nič, smo še vsi mladi.)

Kdo bi se kislo držal in emeril, ako je Hoover popolnoma pozabil, kaj je obljudil, ko je hotel postati predsednik; saj nam to nič ne pomaga, in da nekaj pozabimo na vse križe in težave, s katerimi smo oblagodarjeni, se udeležimo te veselice, pa bo vsaj za nekaj ur kratkočasno in fletno. — Na veselo svidenje, v soboto 30. januarja v dvorani SNP. — **Clanica "Nada".**

Iz Puebla, Colo.

Tukajšnja jeklarna, last Rockefellerjeve Colorado Fuel & Iron kompanije, je nekaj povečala obrat.

Tu sta na zastrupljenju od pokvarjene prezervirane paprike umrla Pete Okačič, star 20 let in rojen v Pueblu, ter njegov stric John Okačič, star 58 let.

Paprika je prezervirala fantova mati. Starejšega Okačiča so pokopali 15. jan. in fantajo 18. januarja. Mladi Pete je imel veličasten pogreb po civilnem obredu, kar je tu nekaj izrednega. Bil je član društva Trojice HŠZ. Kakor mnogo drugih hrvatskega pokolebja, je bil on komunist in pravili so mi, da se je udeležil tudi zadnjega pohoda brezposelnih v Washington. Tudi njegovi starši so v kom. klubu. V pogrebem sprevod je bilo nad stol avtova. Na pogreb je prišlo nekaj fantov iz Denverja od Komunistične lige, in eden teh je imel zelo primeren govor. Neki naši rojakinji, katera dela vsak dan, pa ni ugajal in je napravila proti tovaršicom opombo, da bi bilo treba takega človeka kar obesiti.

Slab dih in nemirno spanje, zgnejo z vsemi drugimi simptommi bolezni. V vsem lekarnah malih in velikih steklencih. Ako se ne dobi v vasi sosedstvini, pišite na Jos. Triner Co., 1333 So. Ashland Avenue, Chicago, Ill.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 4840.

SOLENESKO-HRVATSKA

TRGOVINA CVETLIC.

Svečna cvetlica za ples, svadbe, pogrebe itd.

Martin Baretincic & Son

POGREGNI ZAVOD

324 Broad Street

Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

Office hours at 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212.

1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily

at Haystack's Drug Store

1858 WEST 22ND ST.

4:30—6:00 p. m. daily.

Except Wed. and Sunday only by appointment.

Residence Tel.: Crawford 8440

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvatskem, Slovaškom, Češkom, Poljskem, kakov tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

POTEM KO TEMELJITO

prevdarite vse okolščine, boste prišli do zaključka, da je vaš denar res najbolj varno naložen v

KASPAR AMERICAN STATE BANK

CHICAGO, ILL.

PROLETAREC

List na interesne delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Članište Jugoslovanske Socialistične Zveze

VAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo
eto \$8.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.Vsi rekopi in oglasi morajo biti v našem uradu naj-
poznej do pondeljka popoldne za priobčitev
v Številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's
Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zaiba
Business Manager Charles PogorelecSUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months
\$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One
Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

2630 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

Mooney in Billings

Dne 22. julija 1916 ob 2. pop. je v San Franciscu na Steuart Streetu eksplodirala bomba. Devet oseb je bilo ubitih in 40 ranjenih. Oblast je smatrala, da je nekdo izvril atentat na udeležence parade, ki so manifestirali za pojačanje armade in mornarice Združenih držav. Vse mesto je kipelo patriotskega navdušenja do 2. popoldne. Po eksploziji se je ljudstvo polastil strah in ko je ta minul, je zavalovalo po osveti.

Thomas J. Mooneyja, njegovo ženo, Warren K. Billingsa in več drugih, ki so bili osušljeni udeležbi pri zločinu, so aretirali. Končno sta bila izbrana za krivek in žrtvi le Mooney in Billings. Billingsa so odsodili na dosmrtno ječo in Mooneyja v smrt. Na posredovanje predsednika Wilsona so tudi Mooneyju spremenili kazen v dosmrtni zapor. Množice, pijane patriotske propagande in vojne furijske so tedaj brez vsakega obotavljanja verjele v njuno krivdo in zahtevali na svoj način čimprejšjo kazeno. Le polagoma, skozi vrsto let in po velikem ter dragem naporu Mooneyjeve-Billingsove obrambe je prišlo na dan, da so priče, ki so jih dobili prosektorji, namejno lagale, in da je reakcionarna oblast izrabila priliko ter pritisnila pečati zločinstva na Mooneyja in Billingsa, ne da bi se potrudila dognati, kdo je v resnici izvršil bombni napad.

Temu slučaju je posvetil precej pozornosti tudi poseben odsek Wickershamove komisije, katero je imenoval predsednik Hoover, da preseže funkcioniranje ameriške prohibicije, vzroke grafta v političnih uradih, delovanje justice in pa vzroke takozvanega zločinskega vala. Ko je komisija lani poročila objavna, se je poglavje o Mooneyjevi-Billingsovi zadeli, dasi je obsegalo par sto strani, "izgubilo". Sele ko so nekateri senatorji pred nekaj tedni zahtevali kopijo poročila, so ga "našli". V njemu Hooverjeva komisija sama priznava, da sta Mooney in Billings po neznaju in ječi in da se ni oblast, ki ju je obsojila, nikoli potrudila iskati pravega krivca ali krivce.

Vzdic vsemu pa sta Mooney in Billings še vedno v ječi. V njih sta pustila že lepo dobo zivljena. Komisija je uverjena o njuni neodgovnosti, sodnik, ki je predsedoval na Mooneyjevi obravnavi, je proglašil pozneje obsojbo za krivčno, mnogi drugi, ki so pomagali s odsobi Mooneyja in Billingsa, so se po več letih pridružili obrambi, ali justica v Kaliforniji je bila za vse to slepa, ker je prezeta z razrednim sovraštvo do delavskih agitatorjev.

Mooney in Billings bosta prej ali slej oprešena, ker bo oblast v to prisiljena, toda krije, katera jima je bila storjena, ne bo mogla nikdar popraviti. Namesto, da bi odpravljala zločinstva in izrekla kazni nad pravimi zločinci, je sama izvršila največje hudo delstvo.

Osebna svoboda

Kapitalistično časopisje v boju proti socialistom argumentira, da bo pod socializmom osebna svoboda uničena in privatna iniciativa odpravljena.

Socialisti do gotove meje priznavamo krivo. Na primer, pod kapitalizmom je vsakemu prostu, da se v krizi kot je sedanja preživljava kakor se najboljše more. Tudi prosuši smo na gotovih krajih, prezebatim umreti od gladi.

Pod socializmom ne bo te "svobode". Vsak do bo moral delati, mogoče štiri ure, morda šest na dan, pet dni v tednu ali tudi manj, če bo produkcija zadostna v krajšem času. Krušne vrste ne bodo dovoljene, beraštvo odpravljeno in dobrodelenost bo vržena med drugo kapitalistično žaro. Take "omejitve" bodo delavec položaj temeljito izboljšale, pričrščana pa so svoboda tistih, katerim zdaj pravimo kapitalisti, ker jim bo pravica izkorisčanja absolutno vzeta.

ALI BODO OTETI IZ SMRTNE NEVARNOSTI?

nih veličin v Jugoslaviji, ki odklanajo vsako sodelovanje z sedanjam diktatorskim režimom, ki jugoslovanskemu narodu ni pustil niti toliko pravie, kakor Horthyjev režim Madžarov! Zavedni delavci so prav tako proti režimu in njegovi taktiki! Da, v novi "narodni skupščini" so res ljudje iz vseh vetrov, pripadniki bivših strank, toda to so sami uskoki in zraven nepolitiki. Stranke, ki officielno ne eksistirajo, a kljub temu obstajajo, jih ne priznajo več za svoje. Klerikalci, muslimani, radičevci, demokratje (razen slovenskih) in drugi, so propagirali volilno abstinenco in njihovi voditelji so odprt izjavljali, da se "volitev" ne morejo udeležiti, ker ne predstavljajo izraza narodove svobodne volje. What's that, Mr. Pfeifer? Can you explain? In o nasilju pri "volitvah" 8. novembra—ali grožnje ne predstavljajo nasilja?

Dejstvo, da je dinar poskušal na zuriški borzi dan po volitvah tudi še ne znači, da je jugoslovanska notranja in gospodarska politika prava in zdrava. Ni vse zlato, kar se sveti. Kako so gospodarske in politične prilike v Jugoslaviji trdne, nam bo pa povedala bodočnost.

Svoboda v Jugoslaviji? Kapak. Svoboda govora, tiska, združevanja tako v političnih kot telovadnih organizacijah je ukinjena. Ni je. Režim se brati z velekapitalisti, ki mu pomagajo in on njim. Režim zapravlja denar za besno obroževanje, za svojo fašistično milico "Sokola" in za sleparke "volitve". Režim naklada nove davke, kot da prejšnji niso bili že pretežki. Pa kaj bi dalje našteval, saj sem to vse že povedal!

Kar sem napisal, sem napisal zato, ker mi je resnica ljubša od laži. Zavajanja ne trpim in sem zmerom pripravljen boriti se proti zavajalcem!

Listnica uredništva

Dopisnike opozarjam na članek "Proletarec je premajhen list", priobčen na 2. strani. Dotični, katerim nismo mogli priobčiti poslanega gradiva takoj po prejemu, bodo iz nje ga razvideli, kaj je vzrok.

Sodruža J. Britz in dopisnik iz Johnstowna sta že pred tednom poslala poročilo o pohodu brezposelnih pod vodstvom Rev. Coxa v Washington. Nam je žal, da nismo mogli nujnih dopisov priobčiti prejeda, toda upamo, da so za čitatelje tudi v tej številki prav toliko važna.

S. Nace Zemberger ima že dalj časa pripravljeno zanimivo razpravo o zadnjem stavki premorarjev v Ohio in Pensylvaniji. Razen njegovega imamo pripravljenih več drugih interesantnih spisov, ki čaka na prostor. Zato tudi tukaj povdorjam: s povečanjem našega gibanja se večajo tudi zahteve na list. O problemih lista naj se razpravlja v klubih, da pridejo delegatje na prihodnji zbor JSZ. dovolj počutiti o njih in skušajo najti praktičen izhod iz te—zagate.

Zagovornik replikuje.

Predsednik ukaže poklicati priči Gustina in Dekalu, ju opominja govoriti resnico, če je jima preti z najstrožjimi naredbami.

Zatoženci razum Zelezničarja odstopijo.

Predsednik ukaže zatožencu, da naj izpove.

Zelezničar pravi, da tega ni govoril, kar ga dolži zatožba, v društvu pa je bilo mnogo narodnostnih razprtij, ali za politiko smo se malo brigali; on je pripadal zmeronarodnej stranki. On ni bil v društvem odboru ter ni mogel imeti upliva na časopise, katere je naročevalo društvo, govoril je o tem prav malo. Njegove razmere k Tumi nastale so živahnejše povodom osnovanja zadruge; opiska, da bi taistemu prinesel državno nevarne papirje; sploh ni imel v rokah tako imenovan prepovedanih tiskovin (Flugblätter).

Waitza (nekoga anarhističnega poslanca) bi zdaj ne spoznal več, ker ga je samo jedenskrat videl. Na predsednikovo vprašanje, zakaj so bili z Waitzom tako prijazni, pravi Zelezničar, da je to splošna navada proti vsemku tujemu delavcu; o navzočnosti Waitza pri anarhističnem shodu v Langerztersdorfu ni nicaš vedel in je šele pozneje izvedel, da je anarhist.

(Dalje prihodnjic.)

Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem

PRIREDIL ANTON KRISTAN

(Nadaljevanje.)

Jedna priča vpraša, ali bi se ne mogle pričes razdeliti v več oddelkov, da ne bi bilo treba vsem čakati, predsednik je pa to zanikal. Priča zopet odstopijo in perovodja preberete zatožbo, iz katere posnemam sledče:

1. Fran Zelezničar, 40 let star, katoliške vere, samski, krojaški mojster.

2. Ferd. Tuma, 41 let star, katoliške vere, oženjen, čevljarski mojster.

3. Fran Šturn, 33 let star, katoliške vere, oženjen, krojaški mojster in krmar.

4. E. Kriegl, 26 let star, katolik, samski, knjigovec in

5. Fran Dhū, 27 let star, katoliške vere, samski, čevljarski pomočnik v Ljubljani,

da so prvi štirje z govorili, ki so jih govorili v Ljubljanskem delavskem društvu, v katerih so trdili, da se po zakonitem potu za delavce nič doseči ne da, ter je pomoč samo mogoča, ako se razdrži ves sedanji red, ter je zato treba podpirati anarhistično stranko na vse načine — zakrivili hudodelstvo veleizdaje po § 58. b. in c. kazenskega zakonika. Zelezničar in Tuma sta poleg tega z razširjenjem tiskovine "Ein Mahnuruf an das Volk" ("Opomin na ljudstvo") še zakrivili hudodelstvo veleizdaje po § 58. a. b. in c. k. z. in izjavami o umoru carja Aleksandra II., je Zelezničar pa še zakrivil hudodelstvo motenja javnega miru po § 65. k. z.

Fran Dhū se je z razširjenjem tiskovine "An das arbeitende Volk" ("na delavsko ljudstvo") zakrivil hudodelstvo veleizdaje po § 58. k. z., hudodelstva žaljenja Njega Veličanstva po § 63. k. z., prestopka proti motenju javnega miru in reda po § 302. k. z. in § 300. k. z.

Kazen bi se imela vsem zatožencem odmetiti po § 59. lit. c. k. z.

V "vzrokih" karakterizira zatožba pomen delavskega gibanja sploh, zlasti pa njega razvoj v Ljubljani. Ljubljansko izobraževalno društvo se sprva ni mešalo v politiko in gojilo Schulz-Delitzscheve nazore; pa že 1871 prišel je Most v Ljubljano in njegov časopis "Freiheit" in pozneje Peukertova "Zukunft" sta tako škodljivo vplivala, da se je društvo že v novembру 1882, ko je anarhist Waitz prišel v Ljubljano, izreklo za radikalni program časopisa "Zukunft". Društvo je bilo tedaj pod vodstvom Zelezničarja, Tuma in Šturna. Prizadevanju krojaškega pomočnika Ludovika Zadnika (po letu 1883) v društvu udomačiti zmernejšo obliko socijalne demokracije, (katero zastopata lista "Wahrheit" in "Volksfreund"), so se v vso silo ustawljali Zelezničar, Tuma, Šturn in Kriegl, ki je tedaj bil načelnik društva, in vedno bolj so se imenovani približevali najhujšim anarhistom. Večkrat so zatoženci, če ravno ne spodbujali k anarhističnim napadom, jih vendar odobravali, tako je n. pr. Tuma odobraval umor Hlubeka. Te izpovede Zadnikove so verodostojne, kajti pritridle so nekatere tudi druge priče.

Zelezničar in Tuma pa nista samo v društvu, ampak tudi drugod in na druge načine agitovala in širila prepovedane tiskovine. Pa tudi o petem zatožencu Dhū so priče dokazale, da je močno širil prepovedane tiskovine, v poznejšem časopisu "Zukunft" pa že v novembru 1882, ko je anarhist Waitz prišel v Ljubljano, izreklo za radikalni program časopisa "Zukunft". Društvo je bilo tedaj pod vodstvom Zelezničarja, Tuma in Šturna. Prizadevanju krojaškega pomočnika Ludovika Zadnika (po letu 1883) v društvu udomačiti zmernejšo obliko socijalne demokracije, (katero zastopata lista "Wahrheit" in "Volksfreund"), so se v vso silo ustawljali Zelezničar, Tuma, Šturn in Kriegl, ki je tedaj bil načelnik društva, in vedno bolj so se imenovani približevali najhujšim anarhistom. Večkrat so zatoženci, če ravno ne spodbujali k anarhističnim napadom, jih vendar odobravali, tako je n. pr. Tuma odobraval umor Hlubeka. Te izpovede Zadnikove so verodostojne, kajti pritridle so nekatere tudi druge priče.

Zelezničar in Tuma pa nista samo v društvu, ampak tudi drugod in na druge načine agitovala in širila prepovedane tiskovine.

Pa tudi o petem zatožencu Dhū so priče dokazale, da je močno širil prepovedane tiskovine, pa še tudi drugi uzroki govorile, da je zatožba zanj upravičena.

Predsednik objavi ugovor zatožencev proti zatožbi in delegovanju tukajšnje porotne sode, ki je dotično razsodbo najvišjega sodišča proti zatožbi zatožencev.

Zagovornik predлага, da se povabijo še nove priče, ki bodo govorile v korist zatožencev ter navaja nekaj momentov, ki kažejo da so zatoženci pri raznih priložnostih lojalno, cesarju vdano in zakonito obnašali.

Državni pravnik ugovarja zagovorniku, ker stvari, katere bi spričale nove priče, deloma sam priznava, deloma slika jih kot neponemljive, deloma so pa navedene že v zapiskih predpriklicev.

Zagovornik replikuje.

Predsednik ukaže poklicati priči Gustina in Dekalu, ju opominja govoriti resnico, če je jima preti z najstrožjimi naredbami.

Zatoženci razum Zelezničarja odstopijo.

Predsednik ukaže zatožencu, da naj izpove.

Zelezničar pravi, da tega ni govoril, kar ga dolži zatožba, v društvu pa je bilo mnogo narodnostnih razprtij, ali za politiko smo se malo brigali; on je pripadal zmeronarodnej stranki. On ni bil v društvem odboru ter ni mogel imeti upliva na časopise, katere je naročevalo društvo, govoril je o tem prav malo. Njegove razmere k Tumi nastale so živahnejše povodom osnovanja zadruge; opiska, da bi taistemu prinesel državno nevarne papirje; sploh ni imel v rokah tako imenovan prepovedanih tiskovin (Flugblätter).

Waitza (nekoga anarhističnega poslanca) bi zdaj ne spoznal več, ker ga je samo jedenskrat videl. Na predsednikovo vprašanje, zakaj so bili z Waitzom tako prijazni, pravi Zelezničar, da je to splošna navada proti vsemku tujemu delavcu; o navzočnosti Waitza pri anarhističnem shodu v Langerztersdorfu ni nicaš vedel in je šele pozneje izvedel, da je anarhist.

Ljubljansko finske republike se je na splošnem glasovanju z veliko večino izreklo proti nadaljevanju prohibicije, katera je v veljavni že več let, s pričinkom učinkom kakor

pod firmo Aleksander, Živković & Co.

Trditev: "Volilni zakon je bil izdelan v smislu želja bivših političnih šefov" je ner

IV. VUK:

SKOZI OKNO VLAKA

(Mimobežni vtisi in epizode z mojega potovanja.)

(Nadaljevanje.)

Dalmatinka mu pa moli pet dinarjev...

Misil sem, da so vsi vglobjeni v svojo kavo in vino, ali glej, vsi gledajo lepo Dalmatinco.

Otok se zahvaljuje.

"Sem pojdi," zakliče nekdo in denarnice se odpirajo.

Ni jih mogel odpreti lačen pogled otroka, lepo dekle je jih s svojim zgledom odprlo.

"Gledite, kako so blagosrni," zaščepce gospa Marija. Samo da bi ugajali. Take so moške navade. Uboga vdova v Jeruzalemškem templju nima med moškimi posnemovalca.

Zdravko je hotel odgovoriti. Videl sem, da je odprli usta.

"Kosovo," naš parnik pa je agodel z debelim basom. Zval nas je v svoji "zavičaji". In Zdravko je zaprl usta in vstal.

Se ozrem po črnooki, črno-lasi Dalmatinci. Videl sem, da so jö gledali tudi drugi...

Parnik se je odmagnil od brega.

Se sem videl krasotico primizi v kavarni. Vse je mahalo, tudi jaz. Ona pa je gledala na odhajajoči parnik in ni mahala.

"Ni me videla, kako sem mahal."

Zamahnil sem sklobukom.

"Ni vas zapazila," sem slišal glas. Gospa Marija se mi je smejal.

"Beli so vaše zobje, gospa Marija," sem rekel, da skrijem neprijeten dotikljaj posmeha.

15. Iz Šibenika v Bakar.

...Galeb je sledil parobrodu. Bel, kakor golob—saj je morski golob—je visel v zraku in zdele se je, da ga nekaj nevzdržno nese za parobromom, kakor da je prvezan. Zadaj za njim so poletavali drugi, krožili v zraku, se spuščali v vodo in se zopet dvigali kvišku.

Gospa Marija je odlomila košček belega kraha in ga vrgla proti galebu. Lovili so se za njim, spretno ga ujeli. Vsi smo jeli metati in galebi so nam na uslužno kazali svoje akrobatske vaje v letanju, pobiranju kraha iz valov... Samo tisti, ki je visel nad parobrom, se ni zmenil za koščke skrake. Ponosno je plaval znam, kakor gospodar nad gošti, ki jih ima čuvati, da se jim kaj ne zgodi...

Tam na levo, na desno, zada se je pokazalo kakor ogromno kolo. Zaobrnilo se je, kakor da se je pravkar potopil veliki voz in so se še za trenutek na polovico pojavitva kolesa in se nato pogreznila.

Gledali smo in se čudili. "Dein, ali kakor mu pravijo tudi: "morska svinja", je pojasnil mornar.

Parnik je plul mimo otoka Murter, ki obsega 20 km². Slabo je rodotiven. Ima nekako 4832 prebivalcev, ki se

pečajo z oljkami, mandelinji in figami. Tudi nekaj vinograda je. Poleg tega redijo ove in kože tako, da izdelujejo po zimi nad 2000 kg sira.

Nebo je jasno. Solnce, sveti in tako prijetno je v jutranjem solnecu vdihavati jutranji morski zrak... Na ušesa pa bije venomer isti šum valov, ki jih vznemirja parobrod. Vendar je sedaj ta šum prijeten, ne monoton, kakor se mi je dozdeval po noči pri svitu meseca.

Otoke srečujemo in jih ostavljamo. Tam daleč gledamo gor.

Mornar nam kaže neko točko na obrežju Dalmacije.

"To je Biograd na morju ali po vašem "belo mesto", govori.

"Za njim, daleč tam p. oti severu pa se razteza mogočen Velebit, kjer je "Vila Velebita".

In Zdravko je tiho zapel:

"Oj ti viro, viro Velebita, ti naša slava, diko..."

Mornar je ves vesel pel z njim, nato pa rekел:

"Pa vi Slovenci znate tudi hrvaški."

"Bratje smo," je odgovoril Zdravko, "kako bi ne znali. Kakšni bratje bi pa bili?"

"Istina, takmo mi sunca...", je odgovoril mornar.

Nato pa je čez nekaj časa rekel: "Samo malo je Hrvatov, ki znajo slovenski."

"Pa ništa zato," je mahnil z roko Zdravko.

"E...", je kratko, čisto s hrvaskim žargonom rekel mornar. V tem sunkovitem izrazu je bilo negodovanje, resignacija in samozavest, vse skupaj kaotično pomešano. Nato je, očividno da izbriše ta moment, pripovedoval:

"V XI. in XII. stoletju je bil Biograd znamenito mesto. Hrvaski kralj Krešimir IV., je okrog leta 1050. dal benediktincem gotove pravice. Leta 1092. se je tukaj izkrala Bursila, hči grofa Rogerja I., go sprejme zaročenca svojega, ospoda Sicilije in Durazzo, da grškega kralja Kolmana, ki je bil 10 let pozneje, ko je izumrla hrvaska narodna dinastija, izvoljen za hrvaska kralja. To priča Biograška pogodba in se je kralj imenoval Rex Hungariae, Croatiae et Dalmatiae. Taka je usoda Hrvatov. Bihač priča to in Biograd. Bili so in ni jih več. E..." mahnil je z roko in nadaljeval.

"Sijaj Biograda pa je vzel kmalu konec. Leta 1114. ga je zasedel beneški dož Ozde Lafo Falieri. Leta 1125. pa je sledilo drugo zavzetje po dožu Danielu Micheli, ki je zapečatil usodo mesta. Bigrad je bil razrušen.

Parobrod je plul naglo naprej, ali Velebit nas je vedno gledal.

"Zader," reče mornar in kaže na neko mesto, vidno iz daleje.

"A to je pika Italije," meni Zdrayko.

"Pika, da," odgovori mornar,

'narejena na Dalmaciji.'

Gledamo in res čudno. Če o tem čitaš v časopisih in razmišlaš, se zdi, da vidiš velik kos, ki je odtrgan od Dalmacije in nekako po zraku privezan k Italiji. A sedaj, ko človek to gleda, pa se zazdi, da vidi na veliki mizi drobtinico kruha, pa bi se našel nekdo, ki bi trdil, da je to kos kruha in da je miza tudi iz tega kruha.

Simbol v tem je tudi v zgodovini. Mesto je bilo nekoč na polotoku. Ali že Benečanom to ni bilo po volji, da se drži Dalmacije, pa so izkopali kanal, tako, da je polotok postal otočič in je Zader "samostojna" država na svojem otoku, katero veže z Dalmacijo most.

Celi dan in celo noč smo se peljali po Kvarneru. Mimo raznih otokov, na levi italijanski, na desni Jugoslavski. In ko smo drugo jutro bili zopet na krovu, smo pluli mimo otoka Krka. Tam spredaj na desno je ležala Reka. Mesto, kjer je pesnik ženskih spodnjih kril De Anunzio naredil vojaško "kariero".

Ladja zaokrene v bakarsko luko. Ovalna je in dolga. Na levem leži Cerkvenica, Kraljevica...

Baker, mesto, pa nas gleda in zdi se nam, kakor da ga je nekdo postavljal iz igralnih desčic, ali iz kartona za Božič k betlehemske jaslicam. Slikovito je, amfiteatralno se vzpenja od luke kvišku, k postaji, ki je nekje tam zgoraj in od koder jo hočejo speljati sem doli, k morju.

Starodavnosti se nahajajo med hišami, vsemi sivimi, kakor kamenje. Turške hiše iz XVI. stoletja so med njimi. Bakar je nekdanja rezidenca Zrinskih in Frankopanov. Moški so večinoma vsi pomorščaki.

Ženski svet je v pretežni večini zaposlen v konfekcijskih tovarnah, ki sta v Bakru dve.

(Dalje prihodnjič.)

STARE ŠKATLJE ZA NOVO PORABO

Ameriška kuhinja si nabavlja čerdalje vojčestvin, ki so konzervirane ali pa že pripravljene za porabo v kositarnih škatljah. Na mestnih smetičih ter alejah, kjer jih imajo, namečejo tega pleha cele kupe. Ker pa je kovina že porabna, so v Los Angelesu začeli pobirati prazne škatle in jih stiskajo v "epko", kakrine videte tu na sliki, te opeke pa potem zvijo v tovarno, da jih pretopi in napravi iz njih nove škatle.

Zelo velik strah

pred dozdevnim sinom župana Porente ter dveh drugih "svetnikov".

Chicago, Ill. — V naslednjem podajam konec opisa tridejanske burke "Trije vaški svetniki", ki jo boste videli v nedeljo 7. februarja ob 3. popoldne v dvorani ČSPS.

Po sestanku s Šimecem in Bavdkom je župan Porenta ves obupan, preprčan, da Sodoma in Gomora že prihaja nadenj. Ko tako tarna, nekdo potrka. V sobo stopi Jakec, ki bi rad govoril z županom. Pozdravi ga kot očeta in župan se prestraši, mislec, da je pred njim sin "črna Lizika", fant pa je seveda misli, da ne očeta svoje neveste. Kako se ta prizor odigrava naprej, boste videli na predstavi.

Marjanci se oglasti vest, ker je prijateljici Fani prevzela ženitva Jakeca. Gre k Fani in se ji opraviči. Fani je zdaj zapadla čudno pomoto pri materi, ki je zelo vesela te novice, sama da je rešena ženina, katerega ne mara.

Zupana pa tarejo čerdalje bolj skrbni, ker ne ve, kako se bo vse to končalo. Jasno je, da njegov sin ne more postati mož njegove in Uršine hčere, ali kako to preprečiti? Mučijo ga dvomi. Na telefon pokliče županski urad občine, kjer biva "črna Lizika". Vpraša jih, če ima Lizika ta in ta sina in take podrobnosti. Odgovore mu nazaj, da sploh nima nobenega otroka. Torej Jakec ni njegov sin! Pošlje po učitelja, da bi ga pridobil na unčenje tistih ljubljivih pisem, in potem bil na koncu. Tudi Šimec in Bavdek prideta k županu na posvet, ker ju muči slaba vest, kakor župana. Potolaži ju, da bo storil vse v svoji moći, da ostane prošlost zakopana in pozabljenja. Obljubita priti zoper večer, da izvesta, kako bo Porenta opravil, a še predno odideta, vstopi učitelj in župan mu pove njih sklep, da pisma morajo izginiti. Učitelj se ne uda. Sam župnik mu je to strogo prepovedal, dasi pismem še ni čital, toda hraniti jih mora zanj, da jih vidi. V silni stiski župan obljubi učitelju svojo

v nedeljo 7. feb.

Royal Bakery

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.

ANTON F. ŽAGAR, lastnik.

1724 S Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.

Tel. 5524.

Gospodinje, zahtevajte v trgovinak kruh iz naše pekarnice.

Phone Lawndale 4872

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK IN KIRURG.

4002 W. 26th Street Chicago

Uradne ure od 1. do 6 pop. izvzemši nedelje.

Sto izvodov za dva dollarja

V agitacijske namene pošljemo sto izvodov "Proletarca" za dva dollarja. Naročite jih, kadar imate večjo sejo, veselico, shod, predstavo ali kako drugo priredbo, in jih razdelite med udeležence s priporočilom, da naj se nanj naroč. Pošljite naročilo pravčno!

hecer, samo da zakrije pisma, ki bi mu ogrenila dom ter uničila ugled. Učitelj pisma seže.

Zdaj je župan spet dobre volje in ko dobi točno zagotovo iz Lizikine občine, da nima otroka, si misli, da mu zdaj nihče nič ne more, ker so tudi pisma uničena. Učitelja je zdaj enostavno zavrgel.

Dospela sta Jakec in njegova mati s kolodvora in začne se občajno ogledovanje posestva, beseda pada na besedo o doli in takse stvari. Domenijo se vse potrebljeno. Vsi razen župana odidejo, da pogledajo še to in ono. K županu pride iznenadna učitelj ter vpraša, če je že govoril s svojo ženo radi poroke med njim (učiteljem) ter županovo hčerko Fani, ker je obljudil. Ali župana je zapustil spomin; nič ni govoril, ker ni obljudil. Učitelj se smeje, ker je bil pripravljen na takso nakano. Nikar ne misli, da sem sežgal vaša pisma, pravi župan, tisto so bile le prazne kuverte, in tu, vidite, so vaša pisma! Pokaže mu zavoj, in župan se je spomin hiloma vrnil, ravno tako so se povrnile v njegovo zbegano glavo skrb. Učitelj se zavoj, da določi zvezde, da župan mora dobiti dovoljenje za zakon s Fani, ali pa bo škandal.

Učitelj je odšel, družba pa se vrne iz vrta in pove županu, da je Jakovci materi posestvo prav všeč. Jakec odhiti po nevesto. Privede Marjanca in jim je predstavil. Župan in Urša strinjata. Saj to vendar ni njuna hči! Marjanci pa je povedala Fanina mati par zelo ostrih. Sledi velik preprič, dve materi si mečeta očitke, zaven pa župan, ki ne ve, kaj bi, le Jakec se ne mara, a v resnicu se pa poljubuje! Fani je zdaj zapadla čudno pomoto pri materi, ki je čisto na jasnom, in pa Fani, ki se nekje zadovoljno snehlija. Tudi Marjanci je prijetno. Boljše kakor iz tega operete boste kajpada razumeli homatijo na predstavi.

Marjanci se oglasti vest, ker je prijateljici Fani prevzela ženitva Jakeca. Gre k Fani in se ji opraviči. Fani je zdaj zapadla čudno pomoto pri materi, ki se nekje zadovoljno snehlija. Tudi Marjanci je prijetno. Boljše kakor iz tega operete boste kajpada razumeli homatijo na predstavi.

Urša zdihuje od sramote in pravi, da bi zdaj bila pripravljena dati svojo hčer komurkoli, samo da bo pokazala, kako lahko si dobi moža. Župan se posveti, da ima zdaj priliko napeljati vodo na svoj mlin in ne učiteljev. Omeni ga. Kako da si se vnel zanj, se čudi Urša. Ali končno le privoli, ker je župan bil ob tej priliki tudi diplomat. Učitelj se oglasti ob določenem času in je obveščen, da je vse dobro. Ko končno izroči županu tista nesrečna pisma, so bile spet le prazne kuverte. Hlastno je segel župan po njih, po tej neprestani grožnji—toda vraga, ki je pismata? Pojasnil vam bo učitelj sam na predstavi.

Na svidenje v nedeljo 7. feb. ob 3. pop. v dvorani ČSPS. In še to: Ako nimate vstopnice, kupite si jo v predprodaji, ker so cenejše, namreč le po 50c, pri blagajni po bodo 75c. Dobite jih pri članikih kluba št. 1, v uradu "Proletarca" in pri tajniku Petru Berniku.

Andrew Miško.

OGLAŠEVALCE V PROLETARCU

vam priporočamo v naklonjenost. Ako vam lahko postrežejo enako dobro kakor druge, zasluzijo, da jih patronizirate! Povejte jim, da vas veseli.

ker oglašajo v Proletarcu

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V BARBERTONU IN OKOLICI.

Seje klubu št. 232 JSZ. se vrši vsako druge nedelje v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani društva "Domovina" na 14. cesti. Sodružni, prihajajo redno na sejo in pridobivajo klubu novih članov, da na ta način ustvarimo močno postojanko J. S. Z. Sodruženike vabimo, da se nam pridružijo. Socialistična stranka je v tej deli edina delavska stranka s konstruktivnim programom, s katerim si delavstvo lahko pribori boljšo dobročinstvo in končno pridobiti in

"Prvi april" na detroitskem odru

Detroit, Mich

E. ZOLA:

RIM

Poslovenil Etbin Kristan.

(Nadaljevanje.)

Tedaj je začel Pierre preiskavati sobi, da bi si okrepljal razum. Bili sta enostavni, skoraj revni, z neenakim mahognanskim pohištvo iz začetka stoletja. Niti ob postelji, niti ob vratih in oknih ni bilo zaves. Na goleni rdeče pobaranem in polešenem lesenu podu so ležale le pred sedeži male preproge za noge. Končno ga je spomnila ta meščanska golota in ledenski na sobo, v kateri je bil spal kot otrok v Versailu pri stari materi, ki je tam pod Ljudevitom Filipom trgovala z drobnim blagom. Ali na steni, nad posteljo je visela med otročjimi, brezpomembnimi graviranimi starimi slikami, ki ga je zanimala. Kazala je, od zamirajoče dnevne luči komaj osvetljena, žensko postavo, sedež na kamnu na pragu velikega, strogega poslopja, iz katerega je bilo videti, da so jo izgnali. Bronasta vrata so se za vse čase zaprla zanjo in zdaj je sedež tukaj v enostavnem beloplatnem halju, v tem ko so ležali po debelih granitnih stopnicah na slepo razmetani kosi obleke. Noge in roke je imela gole, obraz se je stiskal med bolesno sklenjene roke — obraz, ki ga ni bilo videti izpod valovja krasnih las, katere je odeva medlozlat pačjančan. Kakšno neizrecno bol, kakšno strašno sramoto, kakšno grozno zapanjenost je skrivala ta vztrajno ljubeča žena, ki bi mogel človek o njeni zgodovini — zgodovini silnega srca — razmišljati brez konca in kraja? Uganiti je bilo, da je bila v svoji bedi, v tej okrog ramen oviti krpi platna obvezanja vredna, mlada in lepa; ali vse drugo, njenega strast, morda njenega nesreča, morda njenega krivda, je bilo opredeno s skrivnostjo. Ali pa da je bila simbol vsega, kar stoji brez določenega obličja, v grozi in sozah pred večno zaprtimi durmi neznanega. Dolgo je jo gledal, tako čvrsto, da si je nazadnje domisljal, da lahko razločuje njen božanski čist, božansko bolestni profil. Ali to je bila le iluzija, zakaj slika je veliko pretrpela in je bila vse očrnela in zanemarjena. Kateri neznan mojster je mogel naslikati ta pano, ki ga je tako vznemiril? Poleg na steni je visela sesta devica, slaba kopija slike iz osemnajstega stoletja ter ga je dražila s svojim banalnim smehljajem.

Mračno se je bolj in bolj. Pierre je odprilokno v salonu in se naslonil na komolca. Na nasprotinem bregu Tibere se je dvigalo Janiculus, grč, s katerega je bil dopoldne opazoval Rim. Ali ob tej čemerni uri ni bil več mestno mladost in sam, kakor se je dvigalo v jutrnje sonce; noč je zagrinjala vse s pepelnato sivino, obzorje, nejasno in mračno, je zapadalo. Tam dol, na levi, nad strehami, se je še bleščal Palatin in tu dol, na desni, se je še vedno bazilika svetega Petra v barvi skrilavca odvražala od svinčenega neba. Kviral na njim, ki ga ni mogel videti, je moral biti tudi zatemnel od megle. Nekoliko minut je poteklo, in vse se je še bolj zagrinjalo; Rim je izginil, izgubil se je v svoji neznanosti nezmernosti. Vnovič so se ga lotili dvomi v nepokoj tak bolesti, da ni mogel dalje ostati pri oknu. Zaprl ga je in sedel, tempa pa ga je preplavila v nekončno otožnostjo. In njegovo žalobno sanjarenje se je šele končalo, ko so se vrata natihem odprla in je svetilka razsvetila sobo.

Bila je Viktorina, ki je previdno vstopila z lučjo.

"O gospod abbe, ali ste že pokonci? Ob štirih sem bila tukaj, pa sem Vas kar pustila spati. Storili ste prav pametno, da ste se tako po volji naspali."

Ali ko je potožil, da ga bole udje in da ga spreletava mraz, se je vznemirila.

"Pazite, pazite! Saj niste prišli po grdo mrzlico, ki je tukaj doma! Veste, tukaj ob reki ni posebno varno. Don Vigilio, tajnik Njega eminenc, že ima mrzlico. Pravim Vam, to ni sala."

Svetovala mu je tudi, naj nikar ne hodi dol, temveč naj rajši leže. Ona bi ga že opravičila pri princesi in pri kontesini. Končno je prvolil, da je govorila in storila, kar je hotela, ker je bil nesposoben, da bi izražal kakšno voljo. Slušal pa je njen svet in zaužil juho, ko piščeta in nekaj ukuhanega sadja, kar mu je bil prinesel sluga Giacomo. In to mu je prav dobro storilo; čutil se je zopet zdravega in sicer tako, da se je branil postelje, pa se hotel na vsak način še ta večer zahvaliti damama za prijazno gostoljubnost. Ker sprejema donna Serafina, ob pondeljkih, bi se ji predstavil.

"Prav, prav," je dejala Viktorina. "Če se čuti zopet čvrstega, Vas to razvedri. Najbolje bo, če pride don Vigilio, Vaš sosed, ob devetih po Vas, pa Vas spremi. Počakajte nan."

Pierre se je ravno umil in oblekel novo suto, ko se je točno ob devetih začelo diskretno trkanje na vrata. Majhen mož, duhovnik, je vstopil; bil je komaj trideset let star, suh, slaboten, dolgega, razoranega rumenega obrazu. Že dve leti ga je napadala mrzlica dannedan, vsakokrat ob enaki uri. Ali v njegovem obrazu je zažareval, užam od njegove ognjevitve duše, plamen njegovih črnih oči, kadarkoli ga je pozabil udušiti.

Priklonil se je in rekel enostavno, v dobriranecem:

"Don Vigilio, gospod abbe, in Vam povsem na službo. Ce Vam je prav, lahko kar greva."

Pierre se mu je zahvalil in je takoj odšel z njim. Don Vigilio pa ni nič več govoril in je odgovarjal le s smehljajem. Po malih stopnicah sta prišla v drugo nadstropje in sta zdaj stala na velikanskem odstavku velikega stopnišča. Pierre je bil osupel in užaloščen zaradi slabe razsvetljave; v dolgih presledkih so brieli plinovi plamenčki kakor v sumljivem "Hotel garni" in rumene pege so komaj razsvetile globoko temo visokih, neskoničnih hodnikov. To je bilo videti gigantično in otožno. Celo na onem delu stopnišča, kjer so bila vrata do stanovanja donne Serafine, napsoti sobam njeni nečakinja, ni nič kazalo, da je nocoj tukaj sprejem. Vrata so bila zaprta, noben glasek ni prihajal iz izbi v grobno tišino, ki jo je dihalo vsa palača. Don Vigilio se je vnovič priklonil in tih, ne da bi ponovil, odpril vrata.

Predobje je razsvetljivala edina na mizi stoječa petrolejska svetilka; to je bil velik prostor z goli stenami, na katerih so bile vseokrog al fresco naslikane rdeče in zlate, pravilno drapirane zavesne. Na stoleh je ležalo nekoliko moških površnikov in dvoje ženskih plaščev, dočim so klobuci pokrivali na stebri napravljeni mizo. Ob steni je sedel na zid naslonjen sluga in dremal.

Ko je don Vigino stopil na stran, da bi mogel Pierre vstopiti v salon, z rdečim brokatom tapetirani, na pol teman in navidezno prazen prostor, je ta uzrl črno prikazan pred seboj. Bila je črno oblečena žena; njenega obličja začetkom ni mogel razločiti. Na srečo je slišal svojega spremjevalca, ki se je poklonil in dejal:

"Kontesina, čast mi je, da Vam predstavim gospoda abbeja Pierra Fromenta. Danes dopoldne je prišel s Francoskega."

Trenutek je ostal v tem samotnem salonu v pokojni luči dveh s čipkami zagrnjenih svetlik sam z Benedeto. A zdaj se je začul šum glasov iz sosednega salona, velike sobe; okrog vrat, katerih dvoja krila sta bila odprta na stežaj, je luč zarisala svetlejši četverokot.

Mlada gospa ga je sprejela zelo ljubeznično in popolnoma priprosto.

"A, gospod abbe! Veseli me da Vas vidi. Bala sem se, da bi Vam utegnilo biti resnično slabo. Ali zdaj ste že popolnoma okrevali, kajne?"

Poslušal jo je, občaran od njenega počasnega, nekoliko rezkega glasu, čigar globoka, pridružena strast je prehajala v zelo modro razumnost. Končno jo je zdaj videl z njenimi obilnimi rjavimi lasmi, z njeni beli, slovnoščeno polto. Bila je okroglega obličja; ustnice so ji bile nekoliko krepke, nos zelo fin, poteze otroško nežne. Ali predvsem so živele njene oči, velike oči neskončno globocene, v katerih ne bi bil mogel nihče čitati kaj gotovega. Ali spi? Ali sanja? Ali skriva za neponičnostjo svojega obraza ognjevitvo prožno silo velikih svetnic in velikih ljubimk? Čudovito je bila bela, mlada, pokojna, njen kretanje so bile harmonične, vse njen vedenje premisljeno, zelo plemenito in ritmično. V usesh je imela dvoje velikih nedosežno čistih biserov, ki sta bila prej v glasovitem, vsemu Rimu znanem ovratniku njene matere.

Pierre se je oprostil in se ji zahvalil.

"Madame, osramočen sem — že zjutraj sem Vam hotel povedati, kako sem ginjen od Vaše prevelike dobre."

Trenutek se je obotavil z nagovorom "madame", ker se je spomnil na razlog, s katerim je bila utemeljena njen prošnja za razveljavljenje zakona. Ali očividno jo je ves sest imenoval tako; njen obraz je ostal mirem in dobrohoten. Hotelu mu je dati po

dati nekaj novega, lastnega.

Mnogi kritiki se z vidno zadovoljnostjo zdaj pa zdaj malo porogajo ženskih miselnosti in z nekako samopomilovalnostjo konstatirajo, da jim je najmučnejše opravilo čitanje ženskih spisov. Tudi naš Cankar je zapisal, da prav nerad čita dela "naših ženskih pisateljev" in da mu je navadno žal za čas, ki ga potrati s takim čitanjem. Toda Cankar je bil pravilen in je povedal kot vedno, jasno in določno zakaj — zato, ker capljajo za moškimi podplatni. Večina drugih kritikov ni tako odkrito poštena, zato raje zaključi v zboru: "Ženske niso ustvarile nič nesmrtnega."

Se številne druge literarne

"Tukaj ste kakor doma, gospod abbe. Dovolj je, da Vas ljubi naš sorodnik, gospod de la Choue in da se zanima za Vaše delo. Saj veste, zelo rada ga imam..."

Glas ji je nekoliko zastal; donishla se je, da mora govoriti le o njegovi knjigi, ki je bila edini povod njegovega potovanja in ponujenega gostoljubja.

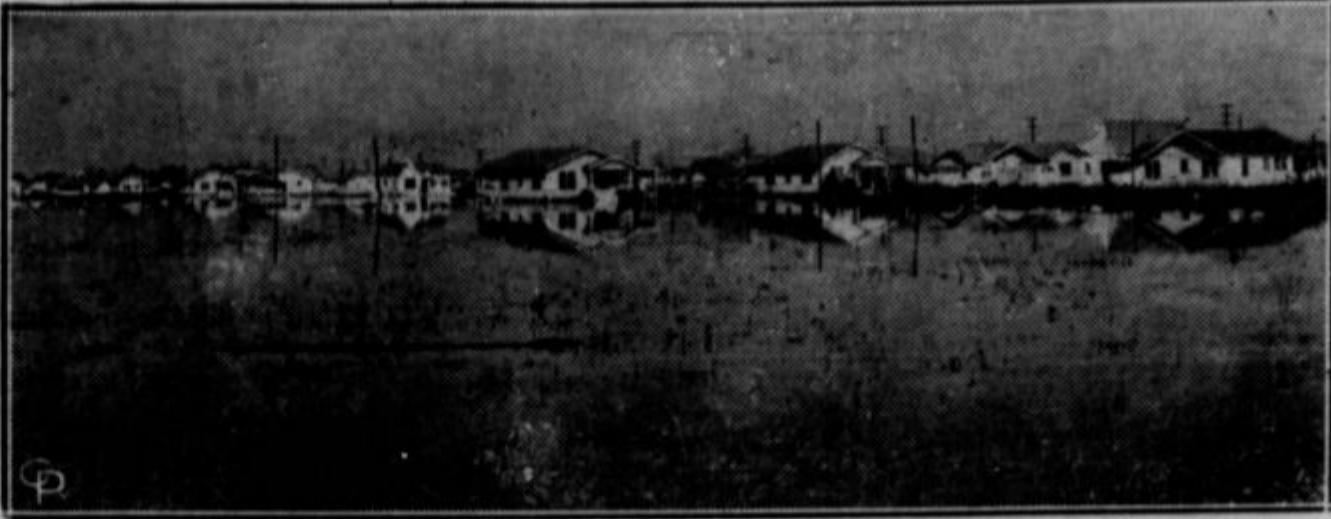
"Da, vikont mi je poslal Vašo knjigo. Čitala sem jo. Zdele se mi je jako lepa. Razburila me je, ali jaz sem zelo nevedna, gotovo nisem razumela vsega. Govoriti morava o tem. Kajne da mi razložite svoje nazore, go-spod abbe?"

Zdaj je uzrl v njenih velikih, jasnih očeh, ki se niso znale lagati, presenečenje, zavolovanje otroške duše, ki naleti nepričakovano na vznemirajoče probleme, s katerimi ni imela še nikdar opraviti. Ona torej ni bila tista, ki se je razvnila za njegovo knjigo, ki ga je hotela imeti v svoji bližini, da bi ga podpirala, da bi bila deležna njegove zmage? Vnovič, in zdaj popolnoma gotovo je s strahom zaslužil skrivosten vpliv. Nekdo je tukaj, čigar roka vodi vse proti neznanemu cilju. Ali toliko priprosteni in iskrenosti od takega lepega, mladega in plemenitega bitja ga je občaralo; vdal se ji je takoj po kratkih besedah, ki jih je bil govoril z njo, in hotel je ji reči, da lahko popolnoma razpolaga z njim, ko je razgovor prekinil nastop drugega člena, oblečene gospode, katere visoka, vittka postava se je trdo odražala od svetlega okvirja na stežaj odprtih vrat sosednjega salona.

"Torej Benedeta, ali si rekla Giacomo, da naj pogleda? Don Vigilio je pravkar prišel. Sam je, to se ne spodobi."

(Dalje prihodnjič.)

"POVODNA VAS" V LOUISIANI

Vsled deževja in tople zime narasa reka Mississippi je povzročila velike povodnje, ki so napravile prebivalstvu veliko škode in n prilik.

Ženstvo v preteklosti in sedanosti

Po raznih virih priredila Anna P. Krasna

(Nadaljevanje.)

IV.

Literarno udejstvovanje.

Resnica je, da so ustvarili moški največ in najboljša dela v literaturi, toda vkljub temu bi ista mnogo izgubila na svoji vrednosti in zanimivosti, ači naenkrat uničili vse literarne produkte, ki jih je ustvarilo.

dela, kakor tudi mnogo drugih. Prav malo se jih je moglo ohraniti in še ta so bila zbrana skupaj največ iz citatov, zakaj Sappho so citirali in celo skupaj pošnemati tudi moški pesniki. Njena podoba je bila vtišnjena v denar in Aristotele je označil tega dejstva priornim, "čeprav je bila ženska". Plutarch primerja njeno pesniško silo srcu vulkana. Moderni pesniki, ki so skušali prenesti sproščenost in plamečno genialnost njene lirike v druge jezike so, ko jim stvar ni uspela po želji priznali, da je tako poizkušanje pravtako nesmiselno, kakor če bi človek hotel zajeti blesk v sijaju, ki žari iz srca dragega kamna. Njene pesmi so bile sicer ljubezne, vsaj kar jih je ostalo, toda iz njih je spoznati, da je bila čisto samostojna in je skušala vdihniti erotični liriki — dušo. Moški pesniki so namreč šeče rabili neutemeljeno absurdnost izražanja, ko so peli ljubezenske pesmi. To je bržkone napotilo talentirano pesnico k drugačnemu, čisto ženskemu izražanju.

Sappho pa ni bila samo pesnica. Bila je tudi učiteljica godbe in petja in iz raznih virov je razvidno, da je ona ustavila prvi ženski klub. V tem klubu, kakršen naj je že bil je zbirala okrog sebe dekleta in žene ter razpravljala z njimi o poeziji in drugi umetnosti tistega časa, kakor tudi o oljki in podobnem. Nekateri njene učenke so postale pesnice. Ena od teh je zapisala značilne besede, ki imajo še danes polnomen in ki veljajo ženski, katera stremi zgolj za telesno učinkovito in je zadovoljna z majhnim duševnim obzorjem. Glase se: "Kjer boš umrla, tam boš ležala in nihče se ne bo spominil twojega imena v časih, ki pridejo, zakaj ti nima deleža med vrtnicami Pieiri." Sappha sama pa je rekla o svoji skupini žensk: "Može, mislim, se nas bodo spomnili pozneje."

Sappha pa ni bila samo pesnica. Bila je tudi učiteljica godbe in petja in iz raznih virov je razvidno, da je ona ustavila prvi ženski klub. V tem klubu, kakršen naj je že bil je zbirala okrog sebe dekleta in žene ter razpravljala z njimi o poeziji in drugi umetnosti tistega časa, kakor tudi o oljki in podobnem. Nekateri njene učenke so postale pesnice. Ena od teh je zapisala značilne besede, ki imajo še danes polnomen in ki veljajo ženski, katera stremi zgolj za telesno učinkovito in je zadovoljna z majhnim duševnim obzorjem. Glase se: "Kjer boš umrla, tam boš ležala in nihče se ne bo spominil twojega imena v časih, ki pridejo, zakaj ti nima deleža med vrtnicami Pieiri." Sappha sama pa je rekla o svoji skupini žensk: "Može, mislim, se nas bodo spomnili pozneje."

Besede satirika so čisto na mestu, ker grške žene, ki so se udejstvovale intelektualno so često predavale še danes zelo poznamen filozofom in modrijanom in kar je še značilnejše, dajale so jim novih idej in naštev. Nič torej ne vemo koliko ženske modrosti in gen-

javnosti znabiti tiči v knjigah starih modrijanov, v filozofiji, h kateri se še danes zatekamo, kajti moški svet je postavljen žensko v svojo senco tudi v literarni zgodovini. Izjema so bile izredno talentirane posameznice, katerih se ni dalo kar na lepem skriti ali podrediti moškim talentom. Imena mnogih takih posameznic pa so po zaslugah pikrih satirikov ovita v kar se zdi prekomerna šandaloznost. Ze to priča, da je bila ženska, ki se je drzila udejstvovati v literaturi in drugih panogah znanja predmet nekakega javnega obrekovanja in pa tarča v katero so spuščali svoje ostre pšice satiristi in komedijanti tiste dobe. Vzelo je precej časa preden je smatral učen filozof nadarjen žensko za vredno sovratnico nevedne ženske, zdi se, kakor da se jo je uvrščalo med konkubine in prostitutke, ker kot ženska žena in mati ni bila dolgo zaželjena, vsaj v teoriji ne. V praksi je bilo pa večkrat drugače.

(Dalje prihodnjič.)

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

JANUAR.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 31. jan. opereta predstava "Svoboda" v Hrvatskem domu na Kirby.

POWHATAN POINT, O. — Domača zabava kluba št. 25 JSZ. v soboto 30. jan. v Miners dvorani.

CLEVELAND, O. — Dramski odsek kluba št. 27 JSZ. vprizari v nedeljo 31. jan. Gorkijev dramski "Na dnu".

FEBRUAR.

To in ono pri nas in drugod

Cleveland, O. — Revolucije v Clevelandu menda še ne bo tako kmalu. Pri volitvah za nominiranje županskih kandidatov je dobil republikanec Morgan 59,348 glasov. Podpirala ga je s svojim krožkom tudi "Enakopravnost". Miller, officiellni kandidat demokratske stranke, je dobil 49,302 glasov. V kampanji je imel vso oporo slovenskih officiellnih demokratov pod vodstvom "Am. Domovine". Peter Witt, ki je kandidiral samostojno—bivši independent, bivši demokrat, je dobil 30,935 glasov, kar je mnogo, toda veliko manj kakor so njegovi priatelji pričakovali. Podpirali so ga Van Sweringenovi interesi, pri katerih je uslužben. Kandidat Walz, ki je kandidiral samostojno, se je podpiral največ sam. Komunist I. Ford je dobil nad pet tisoč protestnih glasov. V tem številu so komunistični glasovi, kolikor jih sploh je v Clevelandu, dalje glasovi tistih brezposelnih, ki so hoteli protestirati na ta način, in onih socialistov, ki glasujejo za kateregakoli radikalnega kandidata, če njihova stranka nima svoje liste. Volilni red za županske volitve je sličen kakor v Milwaukeeju. Tista dva kandidata, ki dobijata največ glasov, gresta na končne volitve. To sta republikanec Morgan in demokrat Miller. Sirijo tudi govorce, da bo komunist Ford podpiral Millera. Gliha v krov štirih.

Občni zbor Slov. del. doma v Collinwoodu je bil prav polevna stvar. Tisti, ki so svoječasno pobjiali mojo sugesijo za varčevanje, so se zdaj izrekli za striženje plač. Sedanjí direktorji so v tem oziru že storili svojo dolžnost.

Rekli so mi takrat: Socialist ne bi smel kaj takega predlagati!

Pa je le predlagal in se zameril. Razmere same so podprle njegov predlog.

Ne gre zato, da bi škodoval posamezniku na plači. Del dom ni bil zgrajen v prid nobenega posameznika, nego v korist celote. Neglede, kako bi jaz ali kdo drugi rad, da bi dobivali velike plače, ali da bi trošili toliko in toliko za to in ono—bo previden gospodar upošteval razmere in rekel: Samo toliko lahko plačamo, in le toliko in toliko lahko potrošimo v tak in tak meni.

Sodružica Mary Trebec, članica kluba št. 27, je šla od nasja, od kjer ni več povratak. Pogreb je imela veličasten, cilen. Klubova "Zaria" ji je zapela žalostinke. Odšla je in pogrešamo jo.

V nedeljo 31. jan. popoldne pojrite v Slov. nar. dom na St. Clairju, kjer vprizori delavski oder kluba št. 27 Gorkijevo dramo "Na dan." Frank Barbic

Kritično mnenje o Coxovi manifestaciji

Johnstown, Pa. — Ko je Father Cox iz Pittsburgha vodil armado brezposelnih skozi naše mesto, je zavalovalo veliko zanimanje posebno še ker se je pohodu pridružil naš novi župan Eddy McClosky.

Dospevši v glavno mesto je Cox izročil enemu senatorju rezolucijo z željo, da se kongres bavi z njenimi priporočili, kar so mu obljudili in izrekli brezposelnim svoje simpatije. Po filmiranju in odpočinku so se brezposelnici razšli na svoje domove, kdor ga še ima. Dan pozneje smo videli silko v časopisu, ki prikazuje Fathra Coxu spečega v postelji, da se je odpoičil od utrudljive vožnje...

Ko je Anton Vičič opisal našo naselbino v rdeči luči, so re-pravljali na ta pohod, je čas-

VELIK SHOD

o problemu brezposelnih delavcev in njihovih družin: Vrši se

V ČETRTEK

28. januarja

ob 7:30 zvečer

V DVORANI

S. N. P. J.

2657 S. Lawndale Av.,

CHICAGO, ILL.

GLAVNI GOVORNIK

JAMES H. MAURER,
bivši predsednik pennsylvanske delavske federacije
in član eksekutive soc. stranke.

Vstopnina prosta.

Pridite vsi!

kli v uredniškem članku v "Am. Domovini", da ni prav ker nas omenja v javnosti, kajti če se od nas piše v zunanje liste, naj se le hvali, kritiko pa držimo zase, da nas v tem ne bi nihče videl, kdo in kaj smo. To seveda ni demokratičen, nego skrajno reakcionaren in nazadnjški nazor, pa četudi ga začasta "demokratična" Am. Domovina.

Fantje iz Newburgha so se namreč pritožili—Traven, Culkar in Gašper. Trdijo, da ni res, da bi Rev. Oman okupiral Slov. del. dvorano, ali vendar priznajo, da v nji res poučuje veronauk. Torej jo je le "okupiral", pa čeprav ni delničar! Vičiču pravijo, da je poročal lažljivo, ko je navedel to dejstvo, potem pa ga sami PRI-ZNAJO kar-v treh listih!

Občni zbor Slov. del. doma v Collinwoodu je bil prav polevna stvar. Tisti, ki so svoječasno pobjiali mojo sugesijo za varčevanje, so se zdaj izrekli za striženje plač. Sedanjí direktorji so v tem oziru že storili svojo dolžnost.

Rekli so mi takrat: Socialist ne bi smel kaj takega predlagati!

Pa je le predlagal in se zameril. Razmere same so podprle njegov predlog.

Ne gre zato, da bi škodoval posamezniku na plači. Del dom ni bil zgrajen v prid nobenega posameznika, nego v korist celote.

Neglede, kako bi jaz ali kdo drugi rad, da bi dobivali velike plače, ali da bi trošili toliko in toliko za to in ono—bo previden gospodar upošteval razmere in rekel: Samo toliko lahko plačamo, in le toliko in toliko lahko potrošimo v tak in tak meni.

Več ljudi je medpotoma zbolelo. Listi so pisali, da so pri enemu dobili v oblike tisoč dolarjev. Namen tiste vesti je bil javnosti pokazati, da so med brezposelnimi tudi taki, katerim ni prav nič sile, pa vseeno hočejo pomoč. S tako publiciteto, z molitvami in s polaganjem vence na grob neznanega vojaka je Coxov pohod brezposelnih izgubil svoj namen in pomen.

Par rojakov, ki simpatizirajo s III. internacionalo se oglašajo v Prosveti in žele debato. Socialiste so ameriški komunisti proglašili mrtvim že l. 1919, zadnjic pa so jih znova obsovali na smrt v Clevelandu. Tudi pokopali so nas že. Ali mar hočejo zdaj debatirati z mrtvimi? Ce bi čitali Prosveto in Projekta PAZNO, ne bi bili preteki s predstiki in bi vedeli kje je njun prostor. Ker pa so pristranski, jih ne bi nobena debata pobojšala. Morda jih kaže način življenja in kušnje, kar pa vzame časa.

Pristopanje visokošolcev

v soc. stranko

Konec decembra se je v New Yorku in v Chicagu vršila pod pokroviteljstvom Lige za industrialno demokracijo konferenca visokošolskega dijavnika in drugih, ki se zanimajo za socialne probleme. Oběh se je udeležilo več sto dijakov. Iz poročil je razvidno, da so že na vseh važnejših univerzah ustavljeni socialistični dijaški klub in nekateri izdajajo tudi svoja glasila, ki so zelo dobro urejevana.

Magazin za nezaposljene

Liga za industrialno demokracijo izdaja revijo "Unemployed", v katerega dopisujejo socialisti in drugi sociologi liberalnih tendenc. Sirijo ga samo brezposelnici delavci. Glavni urednik je Norman Thomas.

Ropi v luči statistike

Leta 1931 so vzeli roparji in tatoi v Chicagu v denarju in blagu \$6,444,517, kakor izkuju policijska statistika

NE SE ZANAŠATI!

Ne zanašajte se na druge, nego postanite aktivni, da daste brezbriznim dober vzgled.

If you want to read unbiased, truthful news and editorials that have the welfare of the public as the first consideration,

SUBSCRIBE TO

THE MILWAUKEE LEADER

The only English Socialist Daily in America

540 W. Juneau Ave.

Reports and Comments

Flashes From Milwaukee

I am quite certain the next National JSF convention will be held in Milwaukee, under Mayor Hoan's wise, patriotic and business-like plan, is out of debt and has a surplus of 4 million dollars. No wonder other cities are studying the Milwaukee plan. It is recommended to all tax-payers, including those of Denver and Colorado.

If any of you readers happen to be Denver citizens, tell the people there that if they wish to have a municipality like Milwaukee, to elect a Socialist administration. Tell them that our members of the English Division of branch No. 37 JSF attend our next meeting, Tuesday, February 2 at John Obluck's home. Be there promptly at 8 P.M. We also have to plan our campaign work for our Socialist candidates. Bring a friend along. Don't forget to pay your dues. All senior comrades are cordially invited.

The County Central Committee of the Socialist party issued the names of the Socialist candidates for the city election. Mayor Hoan leads the Socialist ticket. He is now serving his 22nd year in public office, his 16th consecutive year as mayor and the previous six years as city attorney. The Socialist Party has a candidate for every office. As I go over the list of candidates I see the names of many comrades, who worked half of their life time to put the Socialist Party of Milwaukee, where it is to-day. Many of them are coming back to public life. Emil Seidel, our first Socialist mayor is running for alderman. Let's do our share by agitating among our friends and fellow workers. We should all go to work immediately and work to elect a majority of aldermen and supervisors, but most important of all is to re-elect our mayor, Daniel Hoan. So, let's all get to work. Right now the Socialist candidates need the signatures of every Socialist and their sympathizers on their nomination papers. The Non-Partisans are going around obtaining signatures of many Socialist voters stating that the Socialist candidates have a sufficient number of signatures. They fail to explain the statement at the head of the petition "and I further declare that I intend to support the candidate named herein." Let the servants of big money go to big money for signatures and the Socialists will ask only friends of the working class to support their candidates. Every Socialist and every friend of the party should place his or her name only on the petitions of Socialist candidates.

Poglejmo, kako živahni so v milwaukeejskem klubu JSZ. Njihove seje so številno obiskane. Kar čudil sem se na prošli seji, katere se je udeležil celo Sparhawk in še nad sto drugih članov in članic.

Zaradi kampanje bodo prisli na naše liste še večje zahteve za prostor, raditega pripomorek, da naj bi se polemike sekundarnega pomena v dopisih omejile. Gre se za napredok socialističnega gibanja, kar pa se tiče nesoglasij, jih rešujmo po možnosti in okrožjih, kjer se dogajajo.

Joe Radelj.

To avoid loss of jobs by persons now employed on the county park work, Supervisor Melms, Socialist, offered a resolution to the county board, providing for loans to cover future park work. This can be done under a new law passed at the special session of our legislature. "Milwaukee county is a pioneer in providing work instead of charity for those who are down and out" declared Melms.

Fifteen hundred workers were assigned to work in six municipal departments by the city service commission of Milwaukee. It is estimated that 9,480 men are to be employed next month, March and April. Money will be obtained from the common council contingent fund. This sum is an addition to that of the regular financial budget of the city.

Here is a sample of publicity about Milwaukee and our Mayor Daniel Hoan, although it fails to mention that he is a Socialist and that he and the other Socialists led Milwaukee to become such a stable municipality as it is to-day. Here is the article that appeared in a Denver newspaper. Its heading is:

"Here's the Best Public Official in the USA."

"What this mayor did, other mayors and tax spending officials can do—and they will, when the people demand it and keep on demanding it. This man is Mayor Daniel Hoan of Milwaukee, who with Louis K. Koetzki, city controller, put in a municipal finance system that has made Milwaukee a model for all other cities. While nearly every other

city in the country has a worse

financial situation than Milwaukee,

Hoan has a better one."

The League for Industrial Democracy in Detroit are sponsoring a number of lectures at the Eagles Hall. I had the opportunity to attend their first lecture at which comrade Norman Thomas spoke on "How America Lives". His lecture was on common-everyday doings and happenings in America combined with a discussion as to whether the repeal of the prohibition law would decrease unemployment. Mr. Thomas stated that he favors government control of liquor and a repeal would not create much more employment due to the fact that there is plenty of illegal liquor being made by the people. If this issue was so important for the return of prosperity in United States, why is it that in England, France, Germany and other countries in Europe where the manufacture of beer, wine and liquors are legal have a depression? Another question brought up was whether he thought the government should pass the bonus bill. His answer was that he would favor it if only the persons needing the money would get it. The bill if passed would handicap the government from making any relief measures for the unemployed. The

municipality is staggering under a load of debt and enormous taxes, Milwaukee, under Mayor Hoan's wise, patriotic and business-like plan, is out of debt and has a surplus of 4 million dollars. No wonder other cities are studying the Milwaukee plan. It is recommended to all tax-payers, including those of Denver and Colorado.

Socialists in Detroit sponsored a parade January 9 to recommend Unemployment Insurance. It was reported that about 100 cars participated. This is one bill that would benefit the unemployed and should be passed.

We urge the young folks in Detroit to join our ranks. Our goal is to have a hundred members by the end of 1932. At our next meeting ballot will be cast for one of the three cities Milwaukee, Canonsburg and Cleveland where the JSF convention is to meet. Mayor Hoan of Milwaukee has invited us to hold our convention in their city. It will be for the members to decide, therefore let's all be present at the meeting Saturday February 6 at 116 E. Six Mile Rd.

Matthew Klarich, Detroit, Mich.

Masquerade Dance in Bridgeport

The play "Kamnolom", a drama in three acts recently given by lodge No. 13 SNPJ in Bridgeport was a big success. The audience was well pleased with the program and enjoyed themselves at the dance which followed.

The state convention of the Socialist Party of Ohio was attended by a delegate from the JSF conference for eastern Ohio. He will report the proceedings of this convention at the next conference which will be held in Blaine. The date has not yet been announced.

On Saturday February 6 branch No. 11 JSF and its singing society "Naprej" will sponsor a Masquerade Dance at the Slovene Lodge Hall in Boydsville. Two prizes will be given away. Come dressed in costumes and try your luck winning one of these prizes.

Our singing society is making good progress. We cordially invite those interested in singing to join our ranks and help promote greater and better cultural activities in Bridgeport. See you all at the Masquerade Dance. —A Member.

Joint Mass Meeting for Kentucky Miners

Speakers from six labor groups will address a mass meeting to be held on Wednesday eve., February 10 at 8 P.M. at the Slovene Hall, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago. The meeting will be held under the auspices of the Kentucky Miners Relief and Defense Committee of Chicago in conjunction with the General Defense Committee.

C. B. Ellis, editor of the Industrial Worker, will represent the I. W. W. Pearl Greenberg will speak for the Socialist Party, Jack Kenney will represent the General Defense Committee and speakers will also be present to represent the Proletarian Party and the Bohemian group.

Notes from the Motor City

A very good attendance was had at our last meeting of the English Division. Five new members accepted and interesting discussions took place for our big day Sunday March 6. Watch for further announcements giving full details about the program that will be given on that date. Following our meeting a conference of delegates representing all branches and locals of the Socialist Party in Detroit was held. It was decided to elect a new city central committee, plans for better co-operation among our groups, mass-meetings and joint entertainments with English speakers to speak at such affairs.

Rose Sumrada, Cleveland, Ohio.

It has been the good fortune of the Socialist Party of Chicago to secure comrade Reinhold Niebuhr of New York, editor of The World Tomorrow, for a public meeting. This meeting will be held Saturday, January 30th, 8 p.m., at the Socialist Party Center, 3036 West Roosevelt Road.

Comrade Niebuhr will speak on the subject: "The inevitability of socialism in our civilization." Admission will be 15¢.

Comrade Niebuhr is one of the very best speakers not only in the Socialist movement but in the country, and no one should miss the opportunity to hear him. Mark date and place: Saturday, January 30th, 8 p.m., Socialist Party Center, 3036 W. Roosevelt Road.

The Difference

"What is the difference being 'eccentric' and 'crazy'?"

"Well, the eccentric man has more money."

To broaden your knowledge of the Socialist and Labor movement, read

The New Leader

OFFICIAL ORGAN, S. P.

7 East 15th Street,
NEW YORK CITY, N.

Proletar

NO. 1272.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., JANUARY 28, 1932.

Telephone: Rockwell 2864.

VOL. XXVII

Glass Houses

If there is anybody in the wide world who has no call to criticize congress, it is big business.

Congress gives big business what it wants. Big business shouldn't criticize its willing servant.

But that isn't all. Big business has been running the social order and has made a dismal failure of it. The old saying that men who live in glass houses should not throw stones is still valid. In view of its own incompetence, it comes with peculiarly bad grace from big business to criticize congress or anybody else.

It is true that some big business men talk a little more humbly than they did a year or two ago, but it is also true that the big business men as a whole assume that they are the brains of the country and that nobody else's opinions amount to anything.

This is certainly arrogance when you consider that big business has made a complete mess of things. It was running the show. Nobody else had a look-in. The Socialists kept pointing out the flaws in the social order and the necessity that a new social order should be established which would be minus those flaws. But big business thought the Socialists were a crazy bunch of radicals. And now look at the system as big business has wrecked it!

The question now is: Are the people of the country ready to listen to the Socialists—or will they keep on listening to the dismal failures, the big business men? They can't run their own business successfully—why should they want to run the country?

—The Milwaukee Leader.

Milwaukee's Financial Condition

Any other city could have put itself in as good financial condition as Milwaukee by the simple process of electing Socialists to office over a period of years.

The Socialists had the will to have good city government, and, what is equally important, they had an organization to back up their elected officials in standing for good government. Other cities are sometimes temporarily captured by some "good man" with nothing but a loose ephemeral organization. Such an official, with the best of intentions, cannot deliver the goods. With a strong idealistic Socialist organization to back up the Socialist mayor and the Socialist aldermen, their strength and courage are multiplied, for they know they will not be deserted or thrown overboard on account of taking the right stand against evil influences in controversial matters and insidious proposals.

It was considerably over twenty years ago when the Socialists attained enough authority in Milwaukee to abolish the old reign of graft and corruption. The city was in much the same condition that Chicago is in now. Its credit was bad and its morale was worse. The Socialists began the long pull toward better conditions. The present status is the result. It has not been easy, but it has been worth while.

The Little Library of Socialism—twenty little blue books published by Haldeman-Julius—contains a booklet written by Mayor Daniel W. Hoan entitled Socialism and the City, which ought to be distributed from house to house in all cities that desire good municipal government. It tells how good city government can be brought about. The set of twenty booklets can be purchased from the national or local Socialist office for one dollar.

By Actual Test

In this country with all the resources necessary to prosperity at hand surely there must be some course of action that will restore industry to normal conditions. Many plans to that end have been suggested, a few put into actual operation, while others have been discarded as inadequate. In many, if not all, of the plans suggested the wage earner has received prominent mention, even if he has not been given due consideration in every instance.

The belief is well grounded that no plan to help industry is worth serious thought if the wage earner is not included in the basic principles of that plan. The low cost of high wages has been demonstrated by facts, figures and actual test, just as truly as the high cost of low wages has been shown by experience.—The Typographical Journal.

Most of the troubles between the peoples of this earth are caused by constitutions following the flags to places where neither is wanted.

SEARCHLIGHT

by
DONALD
J.
LOTRICH

Socialist club No. 1 JSF held its regular monthly meeting last Friday night. Great progress was reported by the committee on our coming play, Feb. 7. If it is going to be only half as good as the report stated the people of our community are in for a great afternoon.—Maurer's mass-meeting for Thursday Jan. 28, was stressed and our members were urged to bring all their friends and sympathizers to the SNPJ Hall to listen to this great Comrade.—On Feb. 10, a public mass-meeting will be held at the SNPJ Hall for the striking and persecuted miners of Kentucky. After the regular session Comrade Joseph Oven spoke for a full hour on Russia as he has been able to picture it.

Comrade Joseph Oven is slated to go to Detroit in a debating engagement with Comrade Menton of club No. 114 JSF. Comrade Philip Godina is to perform a like mission in Waukegan. Comrade Anton Garden prepared several propositions to be submitted to the National Convention of the Socialist Party in Milwaukee. The members also balloted on our next convention City. If you do not believe this is a mighty big schedule for one night's meeting, well just try it.

Because the railroad workers are organized they have been able thus far, to resist the wage slashes proposed by the bosses. Negotiations have been carried on between the presidents of the railroads and the union officials for a number of days, and the union is able to hold its ground because it is solidly organized. We wish the workers would heed the lesson that this organization and its struggle is bringing out. Were the men not organized what do you think would happen? Would the presidents ask to negotiate? Nay, friends, they would decree a cut and a cut it would be; that's all there would be to it. Didn't the railroads cut the pay of all of the unorganized workers? Did they arbitrate or negotiate? Not at all.

We have said a good deal about unions before. Unions are important organizations when properly run. Unions can become destructive thru its officialdom. Unionism in this country could be a great deal firmer had the unionists paid more attention to what was going on in their unions. But the average American was satisfied to let someone else run his union just so he had prosperity and a good job with better pay than the average. In many instances incredible people grabbed the reins of the unions and used the power of said organizations to further their personal desires and ambitions. Playing a most conservative game with the politicians and favoring "labor friends", has brought them to where they are at present. What the railroad unions have been able to do any other union should be able to do. Eventually the workers may have to take a reduction in wages but it is of great value to have a union meet the railroad presidents on an equal level.

Our Cook County Central Committee met to take up the recommendations for the State Membership meeting and to determine the extent to which the Party and the new Farmer-Labor Party can agree insofar as nominating candidates for the fall elections are concerned. The Seventh Congressional Branch of the Socialist strenuously objected to any chains being attached to their organization. The proposition that the Socialist Party of Illinois nominate candidates on the State ticket and the Farmer-Labor nominate candidates for Cook County was finally approved. The State membership meeting took place the following day. Both meetings were lively and well attended and outside of a few minor issues to the point and progressive.

We note with pleasure, of the successful State Socialist gatherings everywhere, and the life and renewed enthusiasm that has again come to the front everywhere. We must all give our loyal support to bring the party back to prewar days.

Reinhold Niebuhr of New York is going to speak at the Socialist Center 3036 W. Roosevelt Rd., Saturday evening Jan. 30. His subject will be "The Inevitability of Socialism in Our Civilization". The subject should interest our friends. All that can attend.

Our Doings Here and There

By JOHN RAK

Comrade James H. Maurer will be the principal speaker at a mass-meeting Thursday night January 28 in the SNPJ Hall. Comrade Maurer hails from Reading, Pa., where he served two terms as a commissioner in the city government and for many years was president of the Pennsylvania State Federation of Labor. His subject "Unemployment and Insurance Against It" is an important issue before the people today, therefore invite your friends to this mass-meeting. Admission is free.

Considerable comments by different comrades has been given to our ninth regular convention as to where it should be held. The referendum will decide where we shall meet and in the meantime it is important that all branches prepare to send delegates. The executive committee at its recent meeting has prepared the agenda and will do all in its power to help make this convention most successful.

Charity has given the task to care for the miserable creatures without work, without food and shelter, and charity is on the verge of collapse. Unless more money is put into the coffers of charity, charitable institutions themselves will have to die. The working man doesn't want charity. He doesn't even want a dole if he is given work but the means of production are in the hands of the rich. Congress and practically all public offices are in the hands of the rich. And they decree that we shan't work, that we shan't get unemployment insurance but that charity, itself bankrupt, shall take care of us. If you believe that the millionaires don't have enough and that you should contribute more to them do not heed our advice.

In the last week's issue of Proletar, comrade Misko, in charge of the 3-act comedy "The Three Village Saints" continued his article giving us a brief summary of what is going to happen on the stage Sunday February 7 at the CPS-Hall. For some reason or other three men are involved in a scandal and are desperately trying to conceal it from the public. One of these men has a beautiful young daughter who has a boy friend whom her father dislikes because of political reasons. This young chap holds evidence against the old gent and unless he consents to their marriage he promises to expose him. How everything ends, Misko does not say, but if you will purchase your admission ticket in advance for 50c you can feel assured it's going to be a real laugh. A dance will follow the program with

Johnny Kochevar's orchestra playing. Admission at the door will be 75c.

In Cleveland the players of branch No. 27 JSF will produce a four act drama "The Lower Depth" by Maxim Gorky on Sunday January 31 at the Slovener National Home. The admission is only 50c.

Reports from Milwaukee revealed that about one hundred and fifty comrades and socialist sympathizers were present at the recent branch meeting of club No. 37 JSF. Comrades John Ermenc, Assemblyman of the state legislature, and Tesch, socialist candidate for alderman in the fifth ward, addressed the audience. In Milwaukee the Socialist Party has nominated a full ticket of candidates for the coming elections and from now on until the ballots are cast our comrades will be very much occupied with campaign duties.

From our sub-diggers column last week we note that a number of comrades are active securing subscriptions for Proletar. Due to slack periods our agitators have more opportunity for such work and thus far have made a good showing. Anton Vieic, now touring thru Penna., has been very successful. In Cleveland, Anton Janikovich makes his rounds soliciting renewals. Among others whose names we find in each report are Rozic, Snoy, Zornik, Zakovsek and others. Let's increase this army of go-getters by joining its ranks.

In Detroit our comrades are humming with activity for their branches and city central organization. Remarkable gains in membership have been made, keen interest and good attendance at their meetings. This should be an inspiration to the rest of us to do the same for our branches.

Poland Shows Us How

Come on, kiddies, gather 'round and learn a lesson. Daughters of the American Revolution, Police Chiefs, National Security Leagues, American Legion leaders, International Bankers, Mine Operators, etc., are requested to pay close attention.

We shall take up the subject, "Revolutions and How to Make Them." Our own fair land teems with examples that might be used, but as the larger portion of them deal with starvation by charity, refrigeration by eviction, and throttling of free speech and assembly, teacher thinks you are too damned stupid to understand them. Our case is taken from the nation of Poland, one of the fair lands of freedom created following the late struggle to make the world safe for democracy. The following description of how the rulers of Poland treat rebels appeared in The Manchester Guardian:

"This time he was beaten on his bare toes, one of the men counting out 50 blows. Then he was strapped to a bed face upward and water was poured down his nostrils from a little can. The water filled his nose and mouth. He sputtered and suffocated. This treatment was repeated three times whereupon he lost consciousness. When he came to he was turned around and tied to the bed face downward. His back was bared and he was beaten in the region of the kidneys. He screamed and was kicked afresh. When he came to, he was a whimpering wreck, and he implored his tormentors to kill him rather than torture him any longer."

The above, kiddies, is one of the most effective ways we know to create the revolutions you apparently desire, which is further proved by the fact that such refinements are being fast adopted by the so-called Red Squads of various American cities. (Leave it to Americans to embrace efficiency!)

Did teacher hear a jeer? Does some smart-aleck child think teacher is kidding the class along? It that so? Well, all who believe Nick Romanoff could have saved his racket if he had had two Siberias and twice as effective means of torture and twice as big a war and twice as much starvation—please hold up your hands. Oh, that many! Well, class dismissed, and don't ever let me hear you say teacher didn't warn you!

—The American Guardian.

The Unemployment Microbe

Though the tempo is slow, yet the world moves. It is conquering the forces of nature for the health and comfort of mankind.

A few years ago yellow fever was the scourge of the south. About the year 1900, through the work of Dr. Walter Reed and his associates, who risked and some of them lost their lives in the experiments, yellow fever was conquered. The mosquito carrier was discovered and annihilated and humanity is now safe from its ravages. But there were protests, sneers, objections, remonstrances—"the disease always had been"; "it could not be stopped"; "Dr. Reed's theories were new and dangerous." Yet science triumphed.

As late as 1909 the cause of typhus was found. Previous thereto the disease was a menace in peace and a scourge in war. Yet soldiers of the World War were spared that scourion. Typhus, through the work of physicians, was prevented. But the preventive work had to run the gamut of conservative opposition.

Today we are face to face with another scourge, wider in extent and more deadly in its ravages than either typhus or yellow fever. It is enforced unemployment. Fortunately the microbe that causes it has been isolated and the means of its destruction are known. We only await the application of the remedy.

The vicious bug is the desire for profits for the few.

The cure is social control of industry.

When this remedy is applied the hours of labor will be shortened in proportion to the improvements in methods of wealth production. The application of chemistry and electricity to industrial processes are labor-saving devices and they will be used to save labor, not to increase profits. Like the remedies for physical disease, the cure for unemployment will be combated, only more so, for in addition to inertia it has to contend with the self-interest of short-sighted employers and their political aids. Nevertheless it will prevail.—Agnes H. Downing.

Why City Taxes?

Up in Senator Borah's state is a happy, scrappy little city whose people are asking that question. The city is Idaho Falls, owner of a self-filling treasury.

"Twelve years ago we dammed a ripple in the river," explains Mayor Barzillai Clark. They built a dam on the Snake river and set up their own electric light and power works. The Utah Light and Power Co., forced to back out, left its high tension lines at the gates of the city, and, like a cat waiting at a rat hole, waited for the city's project to fail. It still is waiting.

Last year's city budget was \$420,000. Of this only \$74,000 had to come from taxes. The rest came from municipal power and light revenues.

Every city hasn't a ripple at its door to harness. But many cities could, with similar courage, reduce taxes by public ownership of some profitable utility.

Uncle Sam, staggering under his deficit, has a ripple already harnessed down on the Tennessee river. It's called Muscle Shoals. Unless a third presidential veto prevents, this congress is expected to save Muscle Shoals for the people.

—New York World-Telegram.

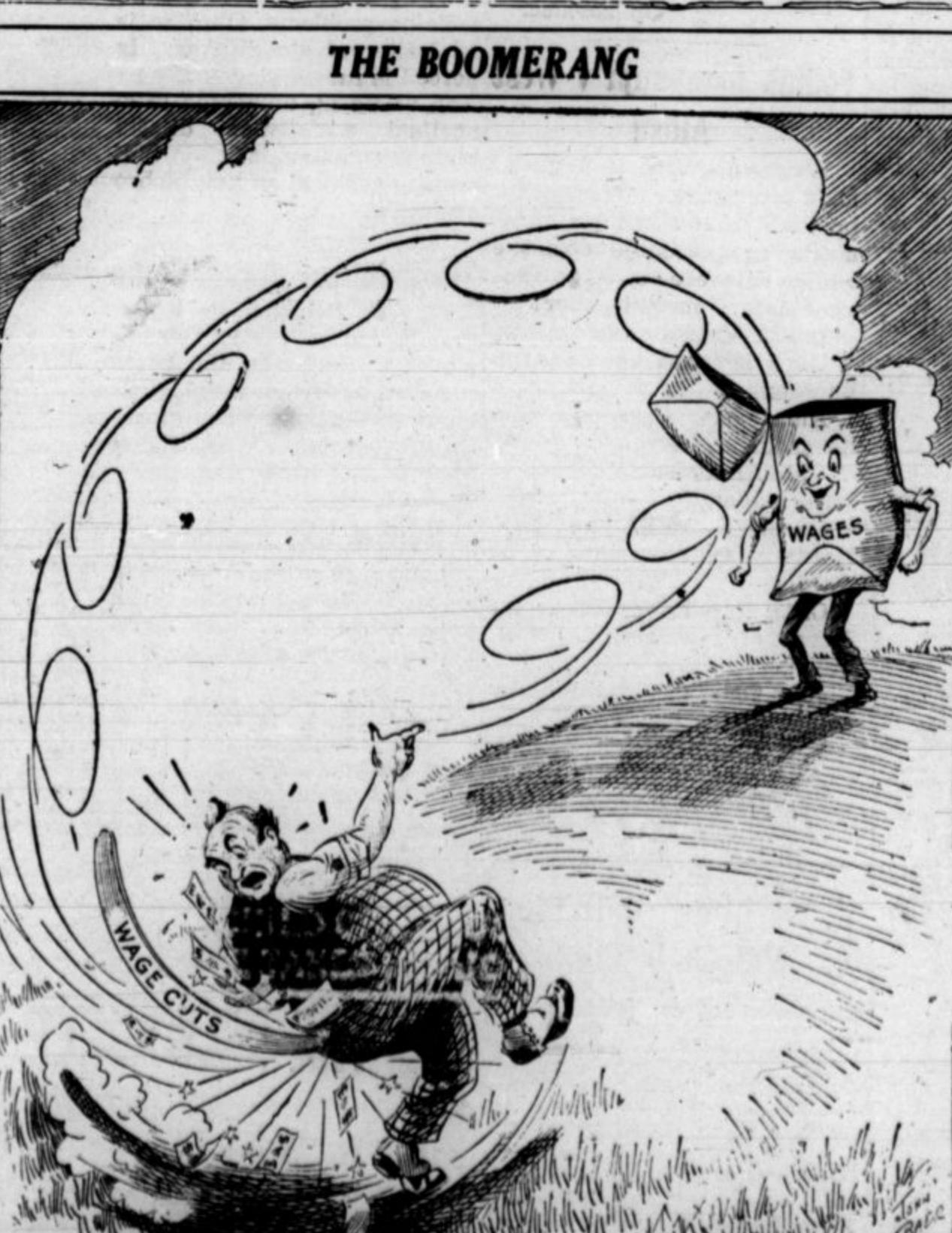
Up Against It

Labor organizations, business associations and newspapers in the south and west continue to send out warning cries to unemployed people to "stay away" from their respective localities unless they are supplied with funds to see them through the winter months.

In most instances it is mentioned that it is difficult to provide food, clothing and shelter for the home town folks and that strangers cannot hope for help when stranded and are due to undergo severe suffering until employment conditions improve.

One report is that the freight trains in the southwest are loaded to such an extent with hobos returning east that the train crews no longer attempt to drive off the men who insist upon free rides.

—Cleveland Citizen.

—Drawn for Labor by John M. Baer.